

Hannele Kupari

HUOMAA MUT

Opas sukupuolisensitiivisen työtteen käytöstä Nurmijärven seurakunnan rippikoulutyössä

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö
Toukokuu 2020**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2020	Tekijä Hannele Kupari
Koulutusohjelma Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö		
Työn nimi HUOMAA MUT. Opas sukupuolisensitiivisen työotteen käytöstä rippikoulutyössä.		
Työn ohjaaja KM Sari Virkkala		Sivumäärä 47+1
Työelämäohjaaja Johtava nuorisotyönohjaaja, Eeva-Maria Kanerva, Nurmijärven seurakunta		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Nurmijärven seurakunnan rippikoulutyöhön perehdytysopas sukupuolisensitiivisen työotteen käytöstä. Tästä ohjeistuksesta toivotaan olevan apua, kun rippikoulutyössä kohdataan nuoria erilaisista lähtökohdista. Lisäksi opinnäytetyössä on mukana yhden rippikoulun oppitunnin suunnitelmat liittyen seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen. Työn on hankkeistanut Nurmijärven seurakunnan nuorisotyö. Oppaassa käytiin läpi mahdollisia huomioitavia asioita liittyen majoitukseen, saunomiseen, oppitunteihin ja iltaohjelmiin.</p> <p>Teoriaosuudessa tarkasteltiin seksuaalisuutta, sukupuolisensitiivisyyttä ja sukupuolta kunnallisen ja kirkollisen nuorisotyön näkökulmasta.</p> <p>Oppituntia ja opasta oli tarkoitus testata pääsiäisrippikoulussa 2020, mutta poikkeusolojen takia testaaminen siirtyi kesään 2020.</p>		

Asiasanat Seksuaalisuus, sukupuoli, sukupuolisensitiivisyys kunnallisessa- ja kirkollisessa nuorisotyössä sekä rippikoulutyössä.
--

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2020	Author Hannele Kupari
Degree programme Bachelor of Humanities, Community Educator		
Name of thesis SEE ME. How to work by gender sensitivity in confirmation school		
Instructor M.Ed Sari Virkkala	Pages 47+ 1	
Supervisor Leader of youth work, Eeva-Maria Kanerva, Nurmijärvi Parish		
<p>In this thesis, the object was to draw up guide book instructing how to use gender sensitivity in confirmation school in Nurmijärvi parish. We hope that the guide book will be helpful in confirmation school, because confirmation school workers meet young ones who come from different basis, in addition in this thesis, there is one chapter that contains a lesson plan for a confirmation school lesson about sexuality and gender. This thesis was commissioned by Nurmijärvi parish. In the guide book there are directions for accommodation, sauna and lessons in confirmation school as well as evening programmed when it comes to gender sensitivity.</p> <p>In theory, sexuality, gender and gender sensitivity are discussed in both municipal and church youth work. In my plan, I wanted to test lesson and guide book on a confirmation camp that was planned to be arranged at Easter, but because of covid –19 so testing reschedule to the summer 2020.</p>		
Key words confirmation school, gender, gender sensitivity, public and church youth work, sexuality		

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

Seksuaalisuus = Seksuaalisuus on ihmisen perusominaisuus, jota ei voi erottaa muusta ihmisenä olemisesta. Seksuaalisuutta on muun muassa sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, lisääntyminen, sukupuoliroolit.

Sukupuoli = Sukupuoli on erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista koostuva jatkumo. Sukupuolia eivät siis ole vain mies ja nainen, vaan ihminen voi olla molempia yhtä aikaa, jotain siltä väliltä tai jotain ihan muuta. Joillakin taas ei ole sukupuolta lainkaan.

Sukupuolisensitiivisyys= Sukupuolisensitiivisyydessä keskeisenä ajatuksena on, että yksilö on oikeanlainen juuri sellaisena kuin on.

TIIVISTELMÄ
 ABSTRACT
 KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
 SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	3
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT.....	6
3 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
3.1 Nurmijärvi	8
3.2 Nurmijärven seurakunta.....	9
3.3 Rippikoulutyö Nurmijärven seurakunnassa	9
4 SEKSUAALISUUS, SUKUPUOLISUUS JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS NUORISOTYÖSSÄ	11
4.1 Seksuaalisuus.....	11
4.2 Sukupuoli	13
4.3 Sukupuolisensitiivisyys	15
4.4 Seksuaalisuus, sukupuolisuus ja sukupuolisensitiivisyys nuorisotyössä.....	17
4.4.1 Tyttötyö	23
4.4.2 Poikatyö.....	25
5 SEKSUAALISUUS, SUKUPUOLISUUS JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS KIRKOSSA 27	
5.1 Seksuaalisuus, sukupuolisuus ja sukupuolisensitiivisyys kirkon nuorisotyössä	28
5.2 Seksuaalisuus, sukupuolisuus ja sukupuolisensitiivisyys rippikoulutyössä.....	33
6 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTASUUNNITELMA.....	38
6.1 Käytännön toteutus.....	38
6.2 Oppitunnin toteutus	39
7 POHDINTA.....	41
LÄHTEET.....	44
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Olen vuonna 2016 tehnyt samaisesta aiheesta opinnäytetyön Mikkelin ammattikorkeakouluun. Silloin Jakomäessä oli tarve kunnallisen nuorisotyön puolella sukupuolisensitiivisen työryhmän kehittämiseksi. Kun aloin vuonna 2018 opiskelemaan kirkollisen nuorisotyön pätevyyttä, oli itselleni jo silloin selkeänä se, että jatkan aiemman opinnäytetyöni syventämistä kirkollisella näkökulmalla.

Kirkko elää tällä hetkellä murrosvaihetta, kun tasa-arvoinen avioliittolaki astui voimaan 2017, ja kirkkokin joutunut havahtumaan nykyajan muutoksille. On perustettu työryhmiä pohtimaan ja arvioimaan, miten kirkko pystyisi vastaamaan nyky-yhteiskunnan muutoksiin, kuitenkin niin ettei kirkon alkuperäinen tehtävä eli Raamatun sanan julistaminen jäisi vähemmälle arvolle.

Piispat ottivat kantaa aiheeseen Rakkauden lahja- Piispojen puheenvuoro julkaisussaan: Täytyy pohtia, miten kirkossa tulkitaan pyhää Raamattua, uskomme lähdettä ja auktoriteettia. Siitä vallitsee suuri yksimielisyys, että sekä Vanhassa että Uudessa testamentissa suhtaudutaan torjuvasti homoseksuaaliseen käyttäytymiseen. Ilmeistä on myös, että Raamatun synty-aikana ei tunnettu homoseksuaalisen taipumuksen syntyyn vaikuttaneita tekijöitä samalla tavalla kuin nykyään. Vaikea kysymys kuuluu: antaako oman aikamme tieto seksuaalisuudesta mahdollisuuden tai oikeuden tulkita Raamattua uudella tavalla? (Piispat 2017 64).

Työskentelin kesän 2019 Nurmijärven seurakunnalla rippikoulutyössä ja siellä keskustelujen pohjalta nousi toive työntekijöiltä, tarvittaisiin selkeä perehdytysopas siihen, kuinka kohdata nuorten moninaistuva seksuaalisuus ja sukupuolisuus sukupuolisensitiivisesti. Kävimme työpaikkaohjaajani kanssa palaverissa läpi heidän toiveitaan oppaan suhteen ja keväällä 2020

aloin koostaa opasta. Toiveena oli myös yhden aiheeseen liittyvän oppitunnin runko. Valitettavasti käytännön toteutus jäi haaveeksi, sillä kevään koronaviruksesta johtuvan poikkeustilanteen vuoksi pääsisäisen rippikoululeiri jouduttiin perumaan.

Teoriaosuus oli vain sukupuolisensitiivisyyteen keskittyvä mutta laajeni lopulta käsittelemään myös seksuaalisuutta ja sukupuolta yleisellä tasolla. Teoriassa käsiteltiin ja vertailtiin näitä käsitteitä sekä kunnallisen että kirkollisen nuorisotyön ja rippikoulutyön kannalta. Lähdemateriaalia oli runsaasti saatavilla ja se toi oman haasteensa rajaamiseen sen suhteen, mikä nykyajassa on relevanttia ja mikä ei. Osa teoriapohjasta oli aiemmasta työstäni ja osa ihan uutta lähdemateriaalia, sillä aiempaan työhöni verrattuna tässä työssä tuli olla myös kristillinen näkökulma.

Työn edetessä minua hämmensi kirkon työntekijöiden keskuudessa yleinen ajatus, että sukupuolisensitiivinen työote suurimmaksi osaksi sateenkaarinuorten kanssa tehtävää työtä. Sitähan tämä työote ei ole, vaikka se onkin helpompi rinnastaa seksuaalivähemmistöjen kanssa tehtäväksi työksi käsitteen tuntemattomuuden takia. Sukupuolisensitiivisyys sekä kirkon että kunnallisen nuorisotyön parissa itsessään menee paljon syvemmälle nuorten elämään ja kehitykseen eri vaiheisiin kuin vain seksuaalisuuteen.

Myös aiemmat tähän aiheeseen liittyvät ammattikorkeakouluissa tehdyt opinnäytetyöt, jotka tehtiin kristillisestä näkökulmasta, keskittyvät pääasiassa seksuaalivähemmistöjen kanssa tehtävään työhön. Yksi harvoista poikkeuksista oli Jarmo Kokkosen 2016 Helsingin yliopistolle tekemä väitöskirja aiheesta, Sukupuolisuus ja rituaalisuus rippikouluissa. Sukupuolisensitiivisyyttä kirkossa itsessään ei ole käsitelty. Kunnallisen nuorisotyön puolella sitä vastoin on useita opinnäytetöitä ja julkaisuja tehty liittyen sukupuolisensitiivisyyteen.

Minulle sukupuolisensitiivisyys on sitä, miten työssäni nuorten parissa huomioin ja kohtaan heidät omina itsenään ja mahdollistan sellaista toimintaa, joka palvelee kaikenlaisia nuoria.

Ehkä parhaiten omaa oivallustani kuvaa se, että mahdollistan toiminnan niin, että se palvelee kävijöitä mahdollisimman monipuolisesti ja myös perinteisten sukupuoliroolien ulkopuolella.

Myös Purjon (2012) mukaan sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa kaiken sen pojan tai tytön olemuksessa olevan herkän huomioimista. Tällä tarkoitetaan sitä, että nuorten kanssa on syytä pohtia, mikä tekee heistä tärkeitä omasta mielestään. Onko se pelkkä ulkonäkö, jonkin tyyppinen identiteetti vai tietynlainen käyttäytyminen. Voisivatko kaikkein perustavimmat asiat olla kuitenkin sellaisia, jotka ihminen näkee vain sydämellään?

Samoin Jumalan silmissä me olemme kaikki samanarvoisia, Hänen kuviaan ja jokainen omalla tavallamme ainutlaatuisia ihmeitä. Psalmi 139:13- 16 lainatakseni; Sinä olet minut luonut sisintäni myöten, äitini kohdussa olet minut punonut. Minä olen ihme, suuri ihme, ja kiitän sinua siitä. Ihmeellisiä ovat sinun tekosi, minä tiedän sen. Sinun silmäsi näkivät minut jo idullani, sinun kirjaasi on kaikki kirjoitettu. Ennen kuin olin elänyt päivääkään, olivat kaikki päiväni jo luodut.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Kehittämistehtävänä tässä opinnäytetyössä oli luoda perehdytysopas sukupuolisensitiivisestä työotteesta käytettäväksi seurakunnan rippikoulutyössä (LIITE 1). Perehdytysoppaassa pyrin tuomaan mahdollisimman selkeästi esille sukupuolisensitiivisyyden ja sukupuolisuuden moninaisuuden sekä siihen liittyvät käsitteet ja toimintatavat esimerkiksi rippikoulun leirielämässä. Pohdin, millaisia ongelmatilanteita mahdollisesti leirielämässä voisi kohdata ja miten niistä selvittäisiin kaikkein parhaiten.

Leirielämässä vastaan tulevat erityisesti saunomiseen ja majoitukseen liittyvät pohdinnat, sillä leirillä voi olla esimerkiksi muun sukupuolinen tai interseksuaalinen nuori, ja silloin nousevat tahtomattaankin kysymykset liittyen peseytymiseen ja majoittumiseen ja miten ne hoidetaan. Työntekijän on hyvä myös miettiä, mitä ajatuksia omassa sisimmässä herää ja kuinka hoitaa asia ammattimaisesti ja nuorta kunnioittaen, vaikka itse ajattelisikin mitä tahansa aiheesta. Myös rippikoulun oppituntien ja iltaohjelmien sisältöjä kannattaa tarkastella sukupuolisensitiiviseltä kannalta ryhmän hengen huomioon ottaen.

Oppaan lisäksi rakensin seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyvän oppitunnin. Oppitunnilla syvennyttään pohtimaan seksuaalisuutta ja sukupuolisuutta sekä Raamatun että tämän ajan nuorten kannalta. Oppitunnin tarkoituksena on saada nuoret ajattelemaan ja huomaamaan, että vaikka Raamattu on hyvin vanha kirja, on sieltä löydettävissä nykymaailmaan liittyviä teemoja, jotka puhuvat seksuaalisuudesta ja sukupuolisuudesta. Oppitunnilla käydään läpi nykynuortenkin maailmassa liikkuvia käsitteitä seksuaalisuudesta. Lisäksi käsitellään seksuaalivähemmistöjen asemaa nyky-yhteiskunnassa Setan etuisuuskävelyn kautta.

Oppitunnin tehtävät ovat kaikki muokattavissa omaa rippikouluryhmää varten eikä tarkoitus ole, että oppitunti toteutetaan aina samalla kaavalla. Oppitunnin rakenne antaa pohjan käsitellä seksuaalisuuteen ja sukupuolisuuteen liittyviä aiheita kirkon näkökulmaan peilaten,

mutta jättäen kuitenkin tilaa myös avoimelle keskustelulle. Aihe itsessään on sellainen että, suosittelen sen pitämistä leirin loppupuolella, kun porukka on jo hyvin ryhmäytynyt.

3 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Tässä luvussa kerron tarkemmin opinnäytetyön toimintaympäristöstä. Luvussa käsitellään yleisesti Nurmijärveä, Nurmijärven seurakuntaa ja rippikoulutyötä. Tiedot tämän luvun sisältöön olen saanut Nurmijärven seurakunnan rippikoulutyön paikallissuunnitelmasta, jonka ovat laatineet rippikoulutyöstä vastaavat työntekijät. Lisäksi osa tiedoista on saatu suoraan johtavalta nuorisotyöntekijältä Eeva-Maria Kanervalta.

3.1 Nurmijärvi

Nurmijärvellä on asukkaita 42270 (4/2018). Seurakuntaan kuuluu 68% kunnan asukkaista. Nurmijärvi jakautuu kolmeen päätaajamaan: Nurmijärven kirkonkylään, Klaukkalaan ja Rajamäkeen. Näiden lisäksi alueella on useita pieniä kyläkeskuksia. Kaikkiaan 80% väestöstä asuu kolmen päätaajaman alueella. Lähes puolet asukkaista asuu Klaukkalan lähiympäristössä. (Paikallissuunnitelma 2019, 7).

Työvoimasta iso osa käy töissä kunnan ulkopuolella. Julkinen liikenne on vähäistä kunnan sisällä, sillä liikenne painottuu kolmen päätaajaman ja Helsingin välille. Tämä heijastuu merkittävästi nuorten elämään, koska monet harrastukset vaativat vanhempien kyydityksen. Liikunnalla on merkittävä rooli vapaa-ajan vietossa. Nurmijärvellä on jäähalli, jalkapallohalli, uimahalli ja salibandyhalli. Seurakunnan toiminta on jaettu kolmeen kirkkopiiriin. Kunnan väkiluku 42270 jakaantuu asukkaiden osalta kirkkopiireittäin. Nurmijärvellä asukkaita on 12540, Klaukkalassa 19810 ja Rajamäellä 9920. (Paikallissuunnitelma 2019, 8)

Kunnan nuorisotoimella on alueella viisi nuorisotilaa. Seurakunnalla on kolme nuorisotilaa. Nuorisotiloista huolimatta tilat eivät kokoa merkittävää määrää nuoria yhteen. Kauppakeskukset ja muut julkiset tilat ovat merkittäviä nuorison kokoontumispaikkoja. (Kanerva 2020)

3.2 Nurmijärven seurakunta

Nurmijärven seurakunta on toiminnallisesti jaettu kolmeen kirkkopiiriin. Kolme kirkkoa ovat näiden keskuksia. Nurmijärven kirkonkylä on hallinnollinen keskus, jossa sijaitsevat virasto, päähautausmaa ja nuorisotalo. Rajamäellä on kirkon lisäksi toimitiloja Patruunantie 1:ssä, jossa on nuorisotila, seurakuntasali Artturi ja pari toimistoa. Rajamäellä on myös oma pieni hautausmaa. (Paikallissuunnitelma 2019, 11)

Klaukkalan kirkon yhteydessä on seurakunnan toimitiloja nuorisotyölle, lapsityölle ja diakoniatyölle. Kirkkopiirien yhteistä toimintaa koordinoi piirikappalainen, työaloja johtavat lähiesimiehet. Kirkkopiireillä on myös hallinnollinen yhteistyöelin eli kirkkopiirin neuvottelukunta. Toiminnan hallintoa ohjaa kolme johtokuntaa kiinteistötyön-, julistustyön- ja kasvatustyön johtokunta. Rippikoulutyö kuuluu kasvatustyön johtokunnan ohjaukseen. Johtokunta hyväksyy vuosittain toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä toimintakertomukset. (Kanerva 2020)

3.3 Rippikoulutyö Nurmijärven seurakunnassa

Suuri Ihme - Rippikoulusuunnitelma 2017 hyväksyttiin piispainkokouksessa 5.4.2017.

Tämä valtakunnallinen rippikoulusuunnitelma jatkaa vuoden 2001 rippikoulusuunnitelman Elämä - Usko - Rukous kehityssuuntaa, kehittäen sitä ajan tarpeiden suuntaiseksi. Valtakunnallinen rippikoulusuunnitelma toimii kaiken rippikoulutyön pohjana ja suunnannäyttäjänä. (Kanerva 2020).

Osana rippikoulu uudistusta kirkkohallituksen täysistunto hyväksyi 23.10.2018 rippikoulun malliohjesäännön. Rippikoulun malliohjesääntö korvaa aiemmin voimassa olleen rippikoulun

malliohjesäännön vuodelta 2002. Rippikoulun malliohjesääntö luo puitteet seurakuntien rippikoulutyön järjestämiselle. Vuosittain seurakunnan rippikoulutyö tekee toiminta- ja taloussuunnitelman, jonka pohjalta rakennetaan rippikoulun vuosisuunnitelma. (Kanerva 2020).

Toiminta- ja taloussuunnitelma määrittää resurssit ja painopisteet kunkin vuoden rippikouluille. Vuosisuunnitelmaan kirjataan kaikki rippikoulut, niiden paikat, ajankohdat, konfirmaatiot sekä suunniteltu työntekijäjako. Nämä antavat pohjan ja resurssit kunkin yksittäisen rippikoulun järjestämiselle ja toteuttamiselle. (Kanerva2020).

Jokaisen rippikoulun työntekijät tekevät toteutussuunnitelman nojaten paikallissuunnitelmaan ja RKS 2017 -rippikoulusuunnitelmaan niillä resursseilla, joita toiminta- ja taloussuunnitelman ja vuosisuunnitelmanperusteella heillä on. Yksittäisen rippikoulun toteutussuunnitelma on käytännössä rippikoulun turvallisuusasiakirja sekä intensiivijakson tuntisuunnitelma. Näiden pohjalta toteutetaan varsinainen rippikoulu; opetus ja läsnäolo. (Paikallissuunnitelma 2019,7).

Suuri Ihme - Rippikoulusuunnitelma 2017 nostaa nuoren rippikoulun keskiöön. Nuori on rippikoulun subjekti ja rippikoulua pidetään häntä varten. Kaiken suunnittelun, toteutuksen, rakenteiden ja käytäntöjen tulee palvella nuoren kasvua kristittynä ja hänen oppimistaan.

Rippikoulun ohjaajien tehtävänä on mahdollistaa se, että nuoret voivat pohtia kristinuskon sisältöjä oman elämänsä näkökulmasta. Rippikoulun tavoitteena ei ole mahdollisimman laaja tiedollinen osaaminen vaan vahvistua uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan sekä saada riittävät valmiudet elämiseen kristittynä. (Paikallissuunnitelma 2019, 10).

4 SEKSUAALISUUS, SUKUPUOLISUUS JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS NUORISO-TYÖSSÄ

Sukupuolta tuotetaan kasvatuksessa ja muussa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Lapset ja nuoret hakevat hyväksyntää ja kelpaavuuden tunnetta peilaamalla itseään aikuiseen. Kun tarjolla on monenlaisia rohkaisevia, kannustavia ja turvallisia esikuvia eri sukupuolista, turvallinen ympäristö ja tarpeeksi laaja tila ilmentää itseään ja omaa sukupuoltaan, ei oman tilan rai-vaamiseen välttämättä tarvita äärimmäisyyksiin vietyjä keinoja.

4.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on ihmisen perusominaisuus, jota ei voi erottaa muusta ihmisenä olemisesta. Seksuaalisuutta on muun muassa sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, lisääntyminen, sukupuoliroolit. Seksuaalisuus on olennainen osa ihmisyyttä koko elämän ajan. Siihen kuuluvat seksuaalinen kehitys, biologinen sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, sosiaalinen sukupuoli-identiteetti ja sen mukainen rooli sekä suvun jatkaminen. Seksuaalisuutta voidaan kokea ja ilmaista monin eri tavoin: asenteissa, arvoissa, uskomuksissa ja suhteessa itseen ja toisiin.

Seksuaalioikeudet liittyvät ihmisoikeuksiin ja niillä tarkoitetaan yksilöiden oikeuksia päättää tietoisesti ja vastuullisesti omaan seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista. Jokaisella on oikeus määrätä itse omasta kehostaan ja päättää, haluaako olla seksuaalisesti aktiivinen vai ei. Lisäksi seksuaalioikeudet takaavat oikeuden ilmaista ja toteuttaa oman seksuaalisen suuntautumisen mukaista seksuaalisuutta kunnioittaen samalla muiden oikeuksia. (Väestöliitto)

Seksuaaliseen kehitykseen kuuluvat jo varhain erilaiset unelmat ja haaveet. Ihastumisten ja kiintymysten kautta lapsi ja nuori oppii käsittelemään voimakkaita tunteita. Mielikuvissaan

nuori kokee sen, millaista rakastuminen on ja mikä voima sillä on. Ihastuminen ja rakastuminen ovat voimakkaita tunteita, joiden kautta etsimme yhteyttä toiseen ihmiseen. Nuoren ihmisen elämässä ihastuminen merkitsee myös irtautumista omista vanhemmista. Äitiin ja isään kohdistunut rakkaus vaihtuu kiintymykseksi perheen ulkopuoliseen ihmiseen. (Piispat 2017,49)

Kehittymiseen kuuluu, että nuori vertaa itseään toisiin. Nuoret saattavat kuvitella, että toiset ovat seksuaalisesti häntä kokeneempia. Näin voi syntyä sosiaalisia paineita aloittaa seksuaalielämä aiemmin kuin oikeasti haluaisikaan. Murrosiän tärkein kehitystehtävä ei ole seurustelukumppanin löytäminen ja seksielämän aloittaminen. Tärkeintä on itsenäistyä, kehittää sosiaalisia taitoja ja rakentaa omaa identiteettiä. Seksuaalisesta heräämisestä huolimatta nuorella on oma tahto eikä hän ole hallitsemattoman sukupuolivietin vietävissä. Myös mahdollisista seksikontakteista hän hakee enemmänkin läheisyyttä ja hyväksyntää. (Piispat 2018, 47).

On hyvä huomioida, että sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen ovat kaksi eri asiaa. Seksuaalisella suuntautumisella tarkoitetaan ihmisen ominaisuutta, joka viestittää henkilön seksuaalisesta kiinnostuksesta ja se määrittää tunteiden kohteen ja oman sukupuolen pohjalta. (Kanerva 2018, 15).

Suhtautuminen erilaisiin seksuaalisiin vähemmistöihin on viime vuosien aikana muuttunut radikaalisti. Vielä muutama vuosikymmen sitten keskustelu oli pidättyvää ja häveliästä; monet homoseksuaalisesti suuntautuneet kokivat olevansa ”kaapissa”. Nyt erilaiset mielipiteet voidaan ilmaista ja ilmaistaan paljon vapaammin. Yleinen mielipide on muuttunut aiempaa sallivammaksi, mutta samalla asenteet ja sanankäyttö ovat jyrkentyneet puolin ja toisin. (Piispat 2018, 57.)

4.2 Sukupuoli

Omassa opinnäytetyössään Eeva-Maria Kanerva kirjoittaa sukupuolesta näin: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee sukupuolisuutta jakamalla käsitteen biologiseen, sosiaaliseen ja juridiseen sukupuoleen sekä sukupuoli-identiteettiin. Biologisella sukupuolella määritellään ruumiillista sukupuolta ja kuvataan esimerkiksi anatomiaa, kromosomeja ja hormoneja. Biologinen sukupuoli määritellään kaksijakoisena vaikkakin biologiset tunnusmerkit voivat olla hyvin moninaisia ja historiassa niiden määrittely on muuttunut eri yhteyksissä. Siksi biologinen määrittely nähdään harhaanjohtavana ja parempi termi olisikin syntymässä määritelty sukupuoli. Sosiaalinen sukupuoli kuvaa sukupuoliin liitettyjä rooleja, odotuksia ja merkityksiä. (Kanerva 2018, 14)

Nykyään kaksijakoisen sukupuolisuuden normatiivisyyttä pidetään rajoittavana ja eriarvoistavana. Juridisella sukupuolella tarkoitetaan laillista sukupuolta, joita Suomessa on tällä hetkellä kaksi, mies ja nainen. Sukupuoli-identiteetti on ihmisen oma kokemus sukupuolestaan, joka ei välttämättä määräydy biologisen tai juridisen sukupuolen mukaan. Sukupuoli-identiteetti ilmaistaan esimerkiksi pukeutumisella tai käytöksellä. Itse määritelty sukupuoli-identiteetti on suositeltavin tapa ymmärtää yksilön sukupuoli. (Kanerva 2018, 15)

Setan verkkosivuilla sukupuolen määritelmä on seuraava; Sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen, toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen, vaan sukupuolen ilmenemismuodot ovat moninaisemmat. Sukupuolen moninaisuus sisältää sekä sukupuolivähemmistöt että sukupuolienemmistöt. (Seta 2019)

Sukupuolen moninaisuudesta voidaan puhua yksilötasolla eri tavoin: voidaan ajatella, että jokaisen ihmisen sukupuoli koostuu ainutlaatuisista ja yksilöllisistä piirteistä ja on täten moninainen. Toisaalta voidaan ajatella, että sukupuolen moninaisuus tarkoittaa jotakin ominaisuutta, joka on sukupuolivähemmistöille tyypillinen. (Seta 2019)

Sukupuoli on erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista koostuva jatkumo. Sukupuolia eivät siis ole vain mies ja nainen, vaan ihminen voi olla molempia yhtä aikaa, jotain siltä väliltä tai jotain ihan muuta. Joillakin taas ei ole sukupuolta lainkaan. (Seta 2019)

Sukupuolen moninaisuuteen kuuluu myös sukupuolen ilmaisu. Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan erilaisia ilmaisun tapoja, jotka ovat kulttuurissamme sukupuolittuneita. Sukupuolen ilmaisu sisältää kaiken yksilön toiminnan ja käyttäytymisen, jolla hän ilmaisee itselleen ja muille olevansa nainen, mies tai jotain muuta. Näitä ilmaisun tapoja, jotka ovat kulttuurissamme sukupuolittuneita, ovat esimerkiksi vaatetus, muu ulkonäkö, puhetyyli, ilmeet ja eleet. (Seta 2019)

Jos me käsitämme vain kaksi toisilleen vastakkaisesta sukupuolesta sulkee se ulos ne, jotka eivät mahdu perinteisiin naisen tai miehen muotteihin. Naisellisuus ei ole ainoastaan naisten eikä miehisuus ainoastaan miesten yksinoikeus. Oikeus omaan sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun haluamallaan tavalla joko perinaisellisesti tai -miehisesti, sukupuolettomasti tai eri sukupuolia ilmentäen kuuluu jokaiselle, olipa transihminen tai cis-ihminen. (Seta 2019)

Ihmisyyteen kuuluu laaja kirjo erilaista sukupuolen kokemista ja ilmaisua sekä kehollisia sukupuolipiirteitä. Sukupuolen moninaisuus on varsin yleistä. Kouluterveyskyselyssä (2017) yli 5 prosenttia kertoi sukupuolekseen toisen kuin syntymässä määriteltä. Hollannissa tytöistä ja pojista 10 % kertoi toivovansa, että heidän kehonsa olisi toista kuin syntymässä määriteltä. Yhdysvaltalais tutkimuksen mukaan 5 % kertoo olevansa trans- tai muunsukupuolisia (2012). Sukupuolen fyysinen ja psyykinen kehitys sekä sukupuolen kokeminen vaihtelevat joillain ihmisillä päivittäin tai ihmisen elämänkaaren ajan. (Seta 2019)

Sukupuolisuuden käsite voidaan siis ymmärtää eri tavoin. WHO määrittelee sukupuolen biologisena, kun taas THL biologisena, sosiaalisena ja juridisena erottaen sukupuoli-identiteetin

omaksi käsitteeksi. Kristillinen näkökanta on luomistyöhön perustuva biologinen käsitys miehestä ja naisesta ja ajatus ihmisestä Jumalan kuvana, joka tuo sukupuoliajatteluun vahvan eettisen ja hengellisen latauksen. (Kanerva 2018,15)

4.3 Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisyyden lähtökohtana on, että sukupuoli on muutakin kuin biologiaa. Se on yhteiskunnallinen, kulttuurinen, sosiaalinen ja historiallinen kokonaisuus. Sukupuolisensitiivinen lähestymistapa mahdollistaa naisten ja miesten erilaisuuden hyväksymisen ja samalla tasa-arvon aktiivisen edistämisen. Sosiaalisella sukupuolella tarkoitetaan sitä, että käsityksemme sukupuolesta rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Lastentarhassa, koulussa ja nuorisotiloilla tytöille ja pojille on usein varattu erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Kysymys sitten on, ovatko nämä mahdollisuudet riittäviä, kannustavia ja nuoren itsensä näköisiä vai ainoastaan nuoren omaa tilaa kaventavia lokeroita (Punnonen 2007).

Sukupuolisensitiivisyydessä tunnistetaan sukupuolen vaikutus ihmisen elämään ja hänen tekemiinsä ratkaisuihin. Sukupuolisensitiivisyys voidaan nähdä osittain sukupuolineutraalin vastakohtana. Toisin kuin neutraalissa lähestymistavassa, sensitiivisyydessä sukupuoli nostetaan esille ja liitetään yhdeksi olennaiseksi osaksi ihmisen kokonaisuutta (Punnonen 2005).

Sukupuolisensitiivisyydessä ei ole kyse siitä, että vahvistettaisiin sukupuolelle luontaisia käyttäytymismalleja vaan siitä, että nämä mallit tehdään näkyviksi, ja näin samalla myös stereotyyppiset ajattelumallit tulevat näkyviksi. Sukupuolisensitiivisyydelle on tunnusomaista tiedostaa odotukset, joita yhteiskunta kohdistaa molempiin sukupuoliin. Koska tytöille ja pojille sallitaan erilaisia asioita, saattaa sukupuolesta tulla este ihmisen kyvyille toteuttaa itseään ja siinä kohdassa tarvitsemme erityisesti sukupuolisensitiivisyyttä (Punnonen 2005).

Anttonen (2007) jatkaa, sukupuolisensitiivisyydellä ei kuitenkaan pyritä häivyttämään erilaisia sukupuolia. Sen sijaan pikemminkin nostetaan erilaiset sukupuolet sekä niihin liittyvät odotukset ja stereotypiat näkyville pitämättä niitä kuitenkaan ainoina tapoina tuntea itsensä kuuluvaksi johonkin sukupuoleen.

Sukupuolisensitiivisyyden avulla ikään kuin annetaan ihmisille erilaisia sukupuoleen liittyvän palapelin palasia, joista jokainen voi rakentaa omanlaisensa kokonaisuuden. Pyritään sukupuolten väliseen tasa-arvoon, eli tilaan, jossa miesten ja naisten käyttäytymistä arvostetaan yhtä paljon, ja erilaiset tarpeet nähdään kaikkien sukupuolten yhteisinä.

Sukupuolisensitiivisyydessä keskeisenä ajatuksena on, että yksilö on oikeanlainen juuri sellaisena kuin on. Tällaista työtä tehdessä pyrkimyksenä on tukea ja auttaa yksilöä muodostamaan oma identiteettinsä ja rohkaista häntä kasvussa omaksi itsekseen ilman paineen tunnetta olla tietynlaisen muotin tai mallin mukainen (Helsingin Tyttöjen Talo 2014).

Anttonen (2007) toteaa että, sukupuolisensitiivisyys kattaa myös ajattelutavan ja toiminnan, jossa voidaan arvostaa sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi pyrkimystä siihen, että työyhteisössä kaikkia jäseniä kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Se tarkoittaa myös sitä, että esim. nuorten parissa työskentelevät kykenevät ottamaan huomioon sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuden ja olemaan arvottamatta heteroseksuaalisuutta ainoaksi oikeaksi ja toivottavaksi tavaksi sukupuolen ja seksuaalisuuden ilmaisemiseen.

Yhteiskunnassamme monelle pojalle ja tytölle saattaa muodostua ulkoapäin ohjautuva käsitys siitä, millainen mies tai nainen tulisi olla. Sukupuolisensitiivisyydessä otetaan huomioon sukupuoliin liittyvät käsitykset ja stereotypiat ja tarkastellaan niitä kriittisesti. Yksilölle annetaan

oikeus määritellä tai olla määrittelemättä itseään naiseksi tai joksikin muuksi. Sukupuolisen-sitiivisellä nuorisotyöllä pyritään tukemaan nuoria kasvamaan oman näköiseen aikuisuuteen. (Aamuset-lehti 2016)

Ojanen (2011) jatkaa seuraavasti, kaksijakoiseen sukupuolijärjestykseen liittyy myös käsitys tytöille ja naisille sekä pojille ja miehille tyypillisestä käytöksestä. Kuitenkin jo pitkään on korostettu, että maskuliiniseksi ja feminiiniseksi koodatut toiminnan tavat eivät ole sidottuja joi-hinkin tietyn muotoisiin ruumiisiin tai ole johdettavissa niistä: maskuliiniseksi määritelty toi-minnan tyyli ei edellytä poikaa tai miestä.

Tytöt voivat hieman helpommin toimia maskuliiniseksi koodattujen tapojen mukaisesti, kun taas poikien feminiinisyys on astetta hankalampaa heteronormatiiviseen yhteiskuntajärjestyk-seen sisältyvän homofobian vuoksi. Homofobiaan kytkeytyvät rajoitteet koskevat jossain mää-rin myös tyttöjä, mutta eivät samalla tavalla. Lisäksi ihmisen normiksi määrittyy usein yhä mies, jolloin tyttömäisyyden korostamiseen liittyy kulttuurinen oletus sen vähempiarvoisuu-desta. (Ojanen 2011, 36)

4.4 Seksuaalisuus, sukupuolisuus ja sukupuolisen-sitiivisyys nuorisotyössä

Honkasalo (2011) toteaa, että, nuorisotyön tarve on syntynyt paljolti ”huonomaineisten” nuor-ten ja näiden vapaa-ajan vieton ympärille. Tämä huoli on ollut sukupuolisesti värittyä. Sukupuolisesti eriytettyyn toimintaan vaikuttivat nuorisotyön alkuaikoina sukupuolirooli- ja siveyskäsitykset, ei niinkään tiedostettu sukupuolisen-sitiivistä työtettä. Perinteinen tyttötyön malli, joka tuki traditionaalista käsitystä naisen roolista murtui tasa-arvokeskustelun yleisty-essä 1970-luvulta alkaen. Tuolloin ajateltiin, että tasa-arvoine kohtelu edellyttää, että tytöt ja pojat toimivat samoissa harrastepiireissä ja heille tarjotaan samanlaisia toimintoja.

Näre (2007) jatkaa että, sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä ollaan tietoisia sukupuoleen ja sukupolveen liittyvistä eroista. Nuorisotyöhön itsessään liittyy ajatus kasvattamisesta, perinteen tai arvojen siirtämisestä seuraavalla sukupolvelle. Sukupuolisensitiivisyys merkitsee tässä puolestaan tietoisuutta siitä keneltä ja kenelle tätä eetosta siirretään, siis tietoisuutta sukupuoliasemasta.

Nykyään kouluissa käsitellään terveystiedon tunneilla biologisen kehittymisen pohjalta seksuaalisuutta, ehkäisyä sekä mieheksi ja naiseksi kehittymistä. Tämän lisäksi tarvittaisiin keskustelua seksuaalisuuden henkisestä kehittymisestä, sisältäen psykologisen ja eettisen näkökulman. Nuoret toivovat enemmän tukea oman minuutensa löytymiseen ja siksi olisikin hyvä, jos opettajalla olisi luonteva tapa puhua seksuaalisuuteen liittyvistä tunteista, vuorovaikutuksesta, luottamuksesta ja sitoutumisesta sekä toisen kunnioittamisesta. Se on ehkä vaikein aihe, että miten ihmissuhteista nuorten kanssa puhutaan. (Piispat rakkauden lahja, 47).

Kun puhutaan sukupuolisensitiivisestä nuorisotyöstä, ei sillä tarkoiteta perinteistä tyttö – ja poikatyötä, vaan pyritään huomioimaan kasvun tukemisessa kunkin nuoren oma sukupuoli ja ne asiat joihin nuoren sukupuoli vaikuttaa. Toisaalta sitten taas sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä pyritään siihen, että nuorilla olisi mahdollisimman laajat mahdollisuudet tehdä juuri sitä, mistä he pitävät riippumatta sukupuolesta. (Karman 2009 23- 24).

Jos mietitään perinteistä nuorisotyötä, niin edelleen se tavoittaa paremmin poikia kuin tyttöjä. Nuorisotalojen kävijöistä vain noin 25 % on tyttöjä. Tutkimukset myös osoittavat, että seka-ryhmissä toimiessa tytöt herkästi vetäytyvät tarkkailijoiden rooliin ja ikään kuin kehystävät poikien aktiivista toimintaa passiivisessa roolissa. Passiivinen sivustakatsojan rooli ei tue tyttöjä kasvamaan oman näköisiksi naisiksi eivätkä he opi arvostamaan omaa tyttöyyttään eikä tyttöjen juttuja. (Airaksinen 2012, 7).

Olen Honkasalon kanssa samaa mieltä siitä että, kun nuorisotyön toimintaympäristö on monikulttuuristunut, esimerkiksi eri uskontoja edustavat nuoret ovat tulleet osaksi nuorisotyön

asiakaskuntaa, on se nostanut keskustelun sukupuolisuudesta ja sen huomioimisesta ihan eritasolle. Tämä tarkoittaa myös sitä, että nuorisotyö ei voi olla vain maskuliinisesti orientoituvaa harrastustoimintojen tarjoamista, vaan sieltä pitäisi vahvana aspektina löytyä sosiaalinen vahvistaminen ja moninaisen sukupuolen huomioiminen. (Honkasalo 2011, 34).

Nuorten sukupuolen perusteellinen huomioonottaminen hyödyntää nuorisotyötä kokonaisuudessaan. Pohdinnoissa nostetaan esille myös nuorten toiminnollisuus, mutta siitä näkökulmasta, että toiminnallisia aktiviteetteja tulisi tarjota myös tytöille ja suunnitella niitä tyttöjen kanssa. Toisaalta jos nuorisotalon toiminta on maskuliinista, on syytä miettiä, pitääkö tyttöjen osallistua niihin. Toisinaan näkemyksissä on siis vivahde, jossa sukupuolirooleja pidetään niin vankkumattomina ja vahvoina, ettei niiden muuttamiseksi kannata nähdä vaivaa. Tyttöillä ja pojilla on omat sosiaaliset alueensa, joissa he toimivat, eikä nuorisotyön tehtävänä ole muuttaa näitä järjestyksiä. (Punnonen 2007, 78)

Punnosen (2007) mielestä, nuorisotilojen rinnalle on alettu rakentamaan kulttuuria, konkreettisia toimintaympäristöjä-, tiloja ja mahdollisuuksia tytöille ja naisille. Sukupuolen mukaan eriytyneet ryhmät tarjoavat mahdollisuuden oman sukupuoli-identiteetin kehittymiselle ja tutkimiselle ilman ”sukupuoliutuneen arkimaailman” kaikkialle ulottuvaa vaikutusta. Nuorilla on tilaa ja aikaa ainakin yrittää olla perinteisten mies- ja naiskäsitysten ulkopuolella hetki tai löytää oma suhtautuminen näihin käsityksiin ja omaan minäkuvaan. Tytöt tarvitsevat monissa perinteisesti pojille luontaisempina pidetyissä asioissa paitsi vahvistamista, myös rohkeutta taitojensa esille tuomiseen.

Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö näyttää nuorisotyön kentällä määrittyvän ennen kaikkea tyttötyöksi. Tämän määrittelyn mukaan sukupuolisensitiivinen nuorisotyön työote haastaa pohtimaan nuorisotyön sisältöä ja rajoja uudelleen. Sukupuolten välisen tasa-arvon vakavasti ottaminen edellyttää myös poikien kanssa tehtävää työtä, mutta myös sitä, että tasa-arvoon

liittyvät toimintatavat omaksutaan nuorisotyössä läpileikkaavana, kaikkia koskevana periaatteena. Sekä tyttöerityiset että poikaerityiset työotteet näyttäisivät siten olevan nuorisotyön kentällä tervetulleita. (Honkasalo 2011, 214).

Sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä tyttö- ja poikatyön avulla tuetaan pohtimaan ja löytämään omannäköinen identiteetti, ja tapa olla moninaisten mallien ja vaihtoehtojen joukosta. Naiseus ja mieheys ovat moniulotteista ja ristiriitaistakin, eikä ole olemassa yhtä oikeaa tapaa olla. Sukupuolisuuden ja oman sukupuoli- ja seksuaali-identiteetin pohtiminen on merkittävä asia, jossa lapsi ja nuori tarvitsee tukea ja tilaa. Kun ohjaaja onnistuu nuoren kanssa siinä, että nuori rohkenee olla oma itsensä, ja löytää omat arvokkaat voimavarat, on hän onnistunut myös sukupuolisensitiivisen työotteen käytössä. (Honkasalo 2011, 220).

Kun ymmärretään tyttöjen ja poikien erilaiset kasvun ja kehityksen erityiskysymykset, pyritään tuomaan esille sukupuolten tuomat erilaiset kasvu- ja kipukohdat, voidaan puhua sukupuolisensitiivisestä nuorisotyöstä. Ohjaajan on ymmärrettävä, että sukupuolisensitiivisessä työssä oman sukupuolen esiin nostaminen on myönteinen voimavara. Samalla ohjaaja huomioi myö oman ja vastakkaisen sukupuolen erot muttei arvota niitä. (Helsingin tyttöjen talo 2014).

Punnonen (2007) jatkaa, sukupuolisensitiivisessä nuorisotyössä pyritään purkamaan sukupuolen mukaan tiukasti kahtiajakautunutta maailmaa. Sukupuolisensitiiviseen työhön kuuluu keskeisesti ajatus nuorten miesten ja naisten olemaan oma itsensä ja toimimaan tasavertaisessa vuorovaikutussuhteessa toistensa kanssa.

Mielestäni sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolisensitiivinen työote nuorisotyössä voidaan hahmottaa ja ymmärtää sosiaalisena vahvistamisena. Sosiaalisen vahvistamisen taas voi määritellä yksilön ja yhteisön tukemiseksi. Sosiaalinen vahvistaminen on helppo työtapa ennalta ehkäisevässä nuorisotyössä, sillä voidaan tukea nuoren elämän hallinnantaitoja. Tässä sukupuolisensitiivinen työote on hyvä, sillä sen avulla voidaan vahvistaa myönteisesti nuoren

omaa sukupuolta. Voisin määritellä sukupuolisensitiivisen työtteen tavoitteeksi, Anttosen tavoin, pyrkimyksen tarjota moninaisia mahdollisuuksia kasvaa itseään arvostavaksi nuoreksi ja nuorena yhteisössä, jossa arvostetaan erilaisuutta ja tavoitellaan yhdenvertaista toimintaa. (Anttonen 2007, 3-4.)

Sukupuolten tasa-arvo ei voi olla ainoastaan toisen sukupuolen harteilla. Nuorisotyö on tasa-arvoista vasta sitten, kun myös poikien kapeisiin maskuliinisiin roolimalleihin puututaan ja niitä kyseenalaistetaan. Tasa-arvo ei tarkoita vain naisten ja miesten välisiä suhteita, vaan myös maskuliinisuuden auki purkamista. Yhteiskunta odottaa vieläkin poikien käyttäytyvän sen kapean koodin mukaan, joka tekee heistä lopulta miehiä. Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö poikien osalta tarkoittaa sitä, että toisaalta kannustetaan poikia olemaan juuri sellaisia kuin he ovat, rohkaistaan heitä omien tunteidensa kanssa ja toisaalta muokataan yhteiskuntaa entistä suopeammaksi ja suvaitsevaisemmaksi myös poikien kasvun osalta. (Punnonen 2007, 523).

Punnonen (2007) jatkaa että, sukupuolen mukaan eriytyneissä sukupuoliherkissä ryhmissä opitaan tunnistamaan omaa ääntä ja käyttämään sitä, mutta myös kuuntelemaan ja jakamaan asioita yhteisesti luottamuksellisissa ympäristöissä. Samoin opitaan arvostamaan sekä omaa että toisen sukupuolta, tunnistamaan eriarvoisuutta, ja eri sukupuolia halventavia asenteita ja käytäntöjä sekä edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoisuutta edistäviä ajattelu- ja toimintatapoja.

Sukupuolisensitiiviseen nuorisotyöhön osallistuvien työntekijöiden, organisaatioiden ja sidosryhmien työn olisi hyvä alkaa sillä, että ensin pohtisimme, penkoisimme ja kyseenalaistaisimme käsityksiämme miehistä ja naisista, tytöistä ja pojista. Nuorisotyöhön metodisesti syvemmin perehtynyt saattaa ottaa termit nuorisotyö, sosiaalinen nuorisotyö tai sukupuolisensitiivinen nuorisotyö annettuina, kyseenalaistamatta itse käsitteitä sen enempää. Sukupuolella ja sukupuolta koskevilla käsityksillä on suuri vaikutus ihmisten väliseen vuorovaikutukseen.

Työille ja pojille sallitaan erilaisia asioita, ja näin jo lähtökohtaisesti sukupuolesta voi tulla este ihmisten kyvyille toteuttaa itseään (Punnonen 2007).

Kun tiedostamme työssämme tyttöjä ja poikia koskevat stereotyyppiset käsitykset ja roolipaineet, pystymme tarkemmin havaitsemaan myös sen, milloin ja miten syrjäytyminen uhkaa erityisesti poikia ja milloin ja miten erityisesti tyttöjä. (Punnonen 2005).

Näre (2007) lisää että, nuorisotyön kentällä sukupuolisensitiivinen työote tarkoittaa uusien moniammatillisten työmenetelmien kehittämistä. Yksi tapa kehittää sukupuolisensitiivistä otetta on soveltaa psyko- ja sosiodraamasukuisia menetelmiä nuorten itsetuntemuksen syventämiseen. Tällöin päämääränä on sovittaa yhteen itsetuntemusta lisäävä tunnetason työskentely, sosiaalisia taitoja kehittävä roolityöskentely, taidollisia puolia tukeva kulttuurinen nuorisotyö sekä tiedostamista edistävä kriittinen ajattelu sekä median lukutaito.

Sukupuolisensitiivisyyden huomioiminen nuorisotyön kentällä vaatii uusien tuoreiden näkemysten hyväksymistä. Uuden omaksuminen ja uusien työtapojen käyttöönotto vaatii aina paneutumista ja usein myös työhön annettujen resurssien uudelleenjakoa. Nuorisotyön kentällä sukupuoliherkän työotteen käyttöönotto tarkoittaa mahdollisesti myös moniammatillisten työmenetelmien kehittämistä. Tämä kaikki voi herättää hämmennystä ja epäluuloa. Tämän vuoksi on tärkeää tutkia uusien mahdollisuuksien tarve ensin huolellisesti. Faktojen ja objektiivisten tutkimustulosten kautta voidaan mahdolliset muutostarpeet perustella riittävän vahvasti (Airaksinen 2012).

Yleistajuisesti sukupuolisensitiivisen nuorisotyön ja kansalaistoiminnan tavoitteena voisi olla antaa nuorelle mahdollisuus ja tilaa olla ja kasvaa juuri omanlaisekseen, ainutlaatuiseksi ja arvokkaaksi itsekseen. Kasvatustyötä tekevältä ohjaajalta tämä edellyttää oman ohjaajuuden, siihen liittyvien arvojen, asenteiden ja normien reflektointia. Ohjaajalta edellytetään myös tie-

toista toimintaa sukupuolen huomioonottamiseksi ohjaustilanteissa sekä sopivien työmenetelmien kehittämiseksi. Sukupuolisensitiivinen työote on tietoista toimintaa sen puolesta, että sukupuoli ei olisi ainakaan tekemisen este (Anttonen 2007, 18)

Punnonen (2007) toteaa, nuorten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeää tarkastella omaa toimintaansa ja miettiä, suhtautuuko yhdenvertaisesti tyttöihin ja poikiin vai ei sekä pohtia sitä, luoko toiminta mahdollisuuksia eri sukupuolta edustavien nuorten tasaveroiselle toiminnalle ja kuulluksi tulemiselle. Sukupuolisensitiivinen työote, ihmisen kunnioittaminen ja arvostaminen ovat etenkin erityistä tukea tarvitsevan tytön tai pojan kohtaamisessa aikuiselle tärkeitä taitoja.

On tärkeää kysyä, onko organisaatiolla valmiuksia ja halua sukupuolisensitiiviseen näkökulmaan ja sen mukaiseen toimintaan. Jotta sukupuolisensitiivisten asioiden esilletuominen olisi mahdollista, moni kehittäjä pyrkii usein ”liudentamaan” kieltään. Tämän kaltaisessa kielen pehmentämisessä sukupuolisensitiivisyyden ydinajatus jää helposti piiloon. Kun omat näkemykset ja asiat tuodaan esille ristiriidattomasti, saattaa olla, että koko kehitettävä asia katoaa, koko lapsi menee pesuveden mukana. Onko siis järkevää puhua sukupuolten välisestä tasa-arvosta avoimesti, vai onko asian edistämiseksi viisaampaa keksiä sille vaihtoehtoisia ilmaisuja (Punnonen 2007, 522.)?

4.4.1 Tyttötyö

Tyttöryhmissä tehtävissä työssä tarkoitus on tukea tyttöjen identiteetin rakentumista ja kasvua itsensä näköisiksi naisiksi yhteisöllisyyttä arvostavassa ja naistietoisessa ilmapiirissä. Naistietoisen tyttötyön idea tukea tyttöjä vuorovaikutteisissa tyttöryhmissä edellyttää myös ohjaajilta tietoisuutta omasta yhteiskunnallisesta sukupuolesta. (Anttonen 2006)

Honkasalon (2011) mukaan sukupuolisensitiivisen nuorisotyön, joka hyödyntää sosiaalisen nuorisotyön metodeja, tavoitteena on pääosin stereotyyppisten sukupuoliroolien avaaminen, purkaminen ja tyttöjen kasvun tukeminen. Pääasiallisesti tämä tapahtuu tarjoamalla tytöille ”omia tiloja”, joissa he voivat vertaisryhmissä käsitellä identiteettiä, ruumiillisuuteen ja tyttöyteen liittyviä kysymyksiä. Tyttöryhmien keskeisenä ajatuksena on esimerkiksi tyttöjen itsetunnon vahvistaminen siten, että heitä ohjataan ottamaan vastuuta omista toiminnoistaan ja valinnoistaan, mutta myös rohkaistaan ilmaisemaan itseään ratkaisemaan konflikteja ja puolustautumaan.

Tyttöryhmissä tytöt uskaltavat kokeilla, erehtyä, kehittyä ja loistaa, kun sekaryhmissä he ”unohtavat” olevansa hyviä, ryhtyvät avuttomiksi ja pyytävät pojilta apua ja ajautuvat lopulta kokoaan pois harrasteen tai alan parista, niin sanotuista poikien jutuista. Sukupuolisensitiivinen nuorisotyö tarkoittaa tyttöjen ja poikien erityistarpeiden ja – ongelmien tunnistamista heidän voimaannuttamiseksi, syrjäytymisensä ehkäisemiseksi sekä elämänhallintansa ja osallisuutensa tukemiseksi. Pyrkimyksenä on vahvistaa tyttöjen ja poikien emotionaalista, sosiaalista, ja kulttuurista pääomaa. Tällaisen sosiaalisesti vahvistavan työn tavoitteena on tarjota mahdollisuuksia ja keinoja kasvaa arvostamaan itseään, jolloin kyse on sosiaalisia ongelmien ehkäisevästä nuorisotyöstä (Anttonen 2006).

Hyvin usein nuorisotyössä huomaamattaan harraste- ja vapaa-ajan toiminta on suunnattu pojille, tai poikamaisille tytöille, esimerkiksi salibandy, footsal tai jalkapallo. Nämä toiminnot ovat usein myös rahoitettu julkisen toiminnan rahoista, kun taas sellaisia tyttömäisiä tyttöjä tai poikia kiinnostavat harrastukset kuten tanssi, tai kuvataide nuorten pitää rahoittaa joko itse tai vanhempien kukkarosta. (Karman 2009, 62) Toki 10 vuodessa harrastustoiminta on laajentunut ja myös erilaisia tanssikursseja järjestetään nuorisotoimien puolesta nuorisotaloilla.

Sukupuolittain jakautuneita ryhmiä on kautta aikain perusteltu sillä, että pojat ovat villimpiä kuin tytöt, ja tarvitsevat erilaista toimintaa kuin rauhalliset tytöt. Ryhmät ovat jakautuneet

myös siksi että viisaampien mielestä pojat pitää palauttaa ruotuun, mikä ei taas ole sukupuolisensitiivistä toimintaa. Tasa-arvon nimessä, sukupuolisensitiivinen työ ei voi koskettaa vain tyttöjä, vaan myös pojat tarvitset oman rauhallisen tilan, jossa voivat tutustua omaan sukupuoleensa ja pohtia ihmissuhteita ja seksuaalisuuttaan. Täytyy myös tasa-arvon kannalta pohtia sitä, miksi sukupuolten tasa-arvo niin usein samaistetaan tyttöjen kanssa tehtäväksi työksi, jota naisten odotetaan ajavan ja ratkaisevan. (Honkasalo 2011).

4.4.2 Poikatyö

Kun nuorisotyö on hyväksynyt tyttöjen kanssa tehtävän työn osaksi toimintaa, tekisi hyvää myös pysähtyä pohtimaan poika- ja miestyön tarpeellisuutta toiminnassa. Poika- ja miestyö on hyvin perusteltua ja tarpeellista tämän hetkisen yhteiskunnallisen dialogin huomioon ottaen. Jos kasvatusalalla vallitseva puhetapa, jossa nuoren marginaalista asemaa normitetaan ja heidät lokeroidaan esimerkiksi erityisnuoriin ja syrjäytyneisiin, nuoret helposti ohjautuvat tällaisessa vuorovaikutusmallissa kohtaamattomuuden kulttuuriin. (Mönkkönen 2007, 50; Seppilä 2014, 17.)

Vahvat, poikiin kohdistuvat asenteet ja odotukset johtavat siihen, että pojat sukupuolensa takia ahdetaan lokeroihin, joissa ei ole tilaa omien tunteidensa ilmaisulle. Myös pojat ovat poikia ilmaisun tarkoituksena saattaa olla ohittaa olan kohautuksella jonkun sopimattoman teon. Tällöin nuorelle voi jäädä olo, ettei hän tule kuulluksi johtuen omasta sukupuolestaan. (Caciatore & Koiso-Kanttila 2008, 25).

Näitä odotuksia ja normeja Seppilä (2014, 18) tiivistää käsitteeseen poikakoodi, jonka rakentumista voi selittää sosiokonstruktiivisesti. Poika- ja miestyössä keskitytään paljon omien lähtökohtien, arvojen ja normien reflektointiin. Työssä sukupuolinorminen ja –stereotyyppien kriittinen tarkastelu ja itsetuntemus ovat tärkeässä roolissa. Seppilä (2014, 15) toteaaakin, että

henkilökohtainen kasvu ja sukupuolen yhteiskunnallisen merkityksen kokonaisvaltainen pohdinta on nidottava yhteen sukupuolisensitiivisen työotteen käytön kanssa. Yksi hyvin keskeistä poika- ja miestyön teemoista on osallisuus.

Panu Räsänen (2015) kertoo artikkelissaan ”Näkökulmia osallisuudesta”, että monen ulkomaisen nuorisotyöntekijän silmin Suomessa eletään nuorisotyön utopiassa. Osallisuuden näkökulmasta Suomessa meneekin suhteellisen hyvin. Nuorten kuuleminen ulottuu Suomessa laajalti varhaiskasvatuksesta ammatilliseen koulutukseen ja kunnalliseen päätöksen tekoon, mutta silti Räsänen (2015) painottaa Terveiden ja hyvinvointilaitoksen teettämän kouluterveyskyselyn tuloksista ilmi tullutta tietoa siitä, että jopa joka kymmenes poika on tai kokee olevansa ilman läheistä ystävää (Kouluterveyskysely 2017).

5 SEKSUAALISUUS, SUKUPUOLISUUS JA SUKUPUOLISENSITIIVISYYS KIRKOSSA

Seksuaalisuus on vieteistämme väkevimpiä. Miehen ja naisen keskinäinen vetovoima ja jännite on läsnä lähes kaikessa kanssakäymisessä. Tasapainoinen suhtautuminen sukupuolisuuteen tuo elämään onnea, mutta on samalla vaikea haaste. (Piispat 2008, 39)

Kristillistä näkemystä seksuaalisuudesta ohjaa kristillisen uskon ja elämän tärkein kirja, Raamattu, jonka pohjalta on rakennettu seksuaalisuuden teologiaa, joka yrittää ymmärtää seksuaalisuutta osana Jumalan toimintaa. Ihminen osallistuu Jumalan jatkuvaan luomistyöhön hyväksymällä oman seksuaalisuutensa osana Jumalan suunnitelmaa, jolloin ihminen pääsee nauttimaan läheisyyden ja nautinnon lisäksi Jumalan lahjasta eli omasta seksuaalisuudestaan. (Pruuki 2008, 72-73).

Jumala antoi ihmiselle seksuaalisuuden, jotta hän kykenisi syventämään ja säilyttämään suhteensa aviopuolisoonsa. Tämän lisäksi seksuaalisuuden on tarkoitus tuoda avioliittoon iloa, opettaa palvelevaa rakkautta ja kasvattaa uutta sukupolvea. Seksuaalisuus on osa Jumalan luomistyötä. (Piispat 2008, 29).

Kun Raamattua tutkii voi huomata, että sen teksteissä ei tunneta seksuaalista suuntautuneisuutta tai identiteettiä, sillä Raamattu puuttuu käskyjensä ja kieltojensa kautta seksuaaliseen käyttäytymiseen. Raamatussa seksuaalisesta käyttäytymisestä tuomittavia tekoja ovat mm. aviorikos, homoeroottinen penetraatio ja masturbaatio (Kanerva 2018, 15).

Sukupuolisuus on aina osa ihmisen elämää. Jumalan ensimmäinen tehtävä, jonka hän ihmiselle antoi ja jonka hän siunasi, koskee sukupuolten yhteyttä ja suvun jatkamista. ”Jumala siunasi heidät ja sanoi heille: Olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa” (1. Moos. 1:28). Sukupuolisuus on Jumalan lahja. (Piispat 2008, 30).

Pidäkkeetön seksuaalisuus ja seksuaalisen pidättäytymisen ihannoiti on vierasta luterilaisessa kirkossa. Seksuaalisuus on Jumalan lahja ihmiskunnalle. Kun sukupuolisuuteen liittyvät rakkaus, sitoutuminen ja uskollisuus, se toteutuu tarkoituksensa mukaisesti. avioliitto on seksuaalisuuden aidoin ja kaunein, turvallisin ja tyydyttävin muoto, jossa puoliset tahtovat sitoutua toisiinsa ja olla toisilleen uskollisia läpi elämän. (Piispat 2008, 32-33).

Avioliitto on perheen perusta. Julkinen sitoutuminen ja yhteiskunnan vahvistus antavat sille turvan. Miehen ja naisen suhde voi parhaiten toteutua Jumalan tarkoittamalla tavalla elinikäisessä avioliitossa. Avioliiton suojelemisen vaatimus ei koske ainoastaan omaa avioliittoa vaan sisältää vaatimuksen suojella myös toisten avioliittoa. Tämän vaatimuksen piiriin kuuluu ihmisen koko elämänkaari. Jos seksuaalisuus irrotetaan rakkaudesta ja vastuusta se orjuuttaa ihmisen ja vahingoittaa sekä häntä että toisia. (Katekismus)

Jos ihminen hakee itsekkäästi nautintoa, johtaa se siihen, että toisia ihmisiä aletaan käyttää hyväksi. Tällöin vaarassa ovat ensisijaisesti heikoimmat erityisesti lapset ja nuoret. Vapaus tuo mukanaan vastuuta. Ihmisillä on oikeus myönteiseen ja turvalliseen sukupuolielämään. He voivat itse asettaa rajoja omalle sukupuolielämälleen. Käsitys elämästä kapenee, lähimmäinen muuttuu oman nautinnon välineeksi. Seksuaalisuutta on toteutettava ihmisen arvon mukaisesti. Halujen itsekäs tyydyttäminen vahingoittaa ihmisen suhdetta itseän, toisiin ja Jumalaan. Sukupuolisuuden antama ilo kuuluu elämään eikä sitä tarvitse hävetä. (Piispat 2008,42).

5.1 Seksuaalisuus, sukupuolisuus ja sukupuolisensitiivisyys kirkon nuorisotyössä

Jokainen ihminen on Jumalan luoma, ainutlaatuinen ja arvokas. Ihmisen arvo ei ole sukupuoleen tai seksuaalisuuteen sidottua tai niistä riippuvaa, vaan sama kaikilla: Jumala on luonut jokaisen ihmisen juuri omaksi ainutkertaiseksi itsekseen. (Evangelis-luterilainen kirkko, 2020)

Kirkon kasvatuksen perusperiaatteisiin kuuluu jokaisen arvostaminen ja kunnioittaminen omana itsenään sekä kaikkien yhdenvertainen kohtelu. Lähtökohta, jossa jokainen ihminen nähdään arvokkaana Jumalan kuvana, ohjaa pitämään huolta toinen toisistamme sekä puolustamaan ulkopuolisuuden uhkaamien oikeuksia. Jokaiselle ihmiselle tulee mahdollistaa turvallinen ja kannustava ympäristö kasvaa omaksi itsekseen, lähimmäiseksi sekä yhteisönsä jäseneksi. (Evangelis-luterilainen kirkko 2020).

Ihmisen syntymästä asti sukupuoliuus on läsnä elämässä. Seksuaalisuuden herääminen on osa lapsen kehitystä ja kasvua. Jotta lapsi voi kehittyä tasapainoisesti, vanhemmilta ja kasvat-tajilta vaaditaan herkkyyttä ja viisautta. Lapsen elämään osallistuvilla läheisillä ja muilla ai-kuisilla on kaikilla oma tehtävänsä, jotta lapsi voisi kasvaa turvallisessa ympäristössä. (Piispat 2008,46)

Luotuisuuteen perustuva teologinen näkemys jokaisen ihmisen yhtäläisestä arvosta on linjassa yhdenvertaisuuslain kanssa. Yhdenvertaisuuslaki (2004/21) asettaa viranomaisille yleisen yh-denvertaisuuden edistämisvelvoitteen. Tämä velvoite koskee myös evankelisluterilaista kirk-koa. Lain mukaan ”Ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Yhdenvertaisuuslaki, 2004)

Toinen lähtökohta kirkon kasvatuksessa on lapsen ja nuoren osallisuus, yhdenvertaisuuden rinnalla. Tavoitteena on, että jokainen voisi kokea olevansa tärkeä osa yhteisöä ja tulevana yhteisössään nähdä, kuulla ja ymmärretä. Kasvattajan pyrkimyksenä on rohkaista lapsia ja nuoria vaikuttamaan ja toimimaan. (Kirkkohallitus, 2019)

Nämä periaatteelliset lähtökohdat tarjoavat pohjan sukupuoliisuuden ja seksuaalisuuden tee-mojen tarkasteluun kirkon kasvatuksessa. Ihmisillä kirkossa ja yhteiskunnassa on seksuaali-suuteen ja sukupuoliisuuteen liittyen hyvinkin erilaisia näkemyksiä. Erilaisuuden keskellä on

tärkeää kuunnella ja kunnioittaa kaikkia ihmisiä ja pitää huolta siitä, että seurakunta on turvallinen yhteisö kaikilla inhimillisillä tasoilla. (Evangelis-luterilainen kirkko 2020)

Seksuaalinen kehitys etenee vaiheittain ja sen ilmenemismuodot ovat eri ikäkausina erilaisia. Seksuaalisuuteen ei kuulu vain biologinen puoli, vaan se saa sisältönsä ja tunnepohjansa vuorovaikutuksessa läheisten ihmisten kanssa. (Piispat 2008, 40)

Lapsi tarvitsee aikaa oman seksuaalisuutensa löytämiseen. Kaikki seksuaalisuuteen liittyvät kehitysvaiheet ovat tarpeellisia ja ne kaikki on kuljettava läpi. Pieni lapsi oppii tuntemaan itseään tarkkailemalla ja tutkimalla. Hän havaitsee, että tytöt ja pojat ovat erilaisia. Vastaamalla lapsen kysymyksiin vanhemmilla on luonteva mahdollisuus välittää myönteistä asennetta seksuaalisuuteen. Aikuisen tehtävä on suojella lasta tiedoilta, kuvilta ja kokemuksilta, jotka eivät kuulu hänen ikäkauteensa. Aikuinen rakastaa lasta parhaiten asettamalla hänelle turvaliset rajat ja valvomalla, että niiden puitteissa myös toimitaan. (Piispat 2008, 41)

Seksuaalinen kehitys on äärettömän herkkä asia varsinkin kun se liittyy lapseen tai nuoreen. Julkisen ilmapiirin yliseksuaalistuminen on nopeuttanut lasten ja nuorten näennäistä tarvetta aikuistumiseen. Onkin hyvä pohtia, miten voitaisiin yhdistää lapsen kehitykselle tarpeellinen suoja ja aikuiseksi kasvamisen kannalta välttämätön tieto? Vanhemmat ovat paras tuki antaessaan asiallista informaatiota lapsille ja nuorille. Aikuisten on hyvä muistaa, että kiusoittelevat puheet ja vihjailevat eleet nuori voi kokea loukkaavina. Nuoren omaa maailmaa on kunnioitettava. (Piispat 2008, 42)

Kun sinulla on kasvattajana herkkyyttä tunnistaa ja ymmärtää sukupuolen erilaisia merkityksiä ja vaikutuksia. Olet paljon lähempänä sukupuolisensitiivistä työtettä. Nämä vaihtelevat ajan, paikan, tilanteen ja kulttuurin mukaan. On hyvä ymmärtää, että joskus sukupuolella on paljon väliä, usein ihmisenä olemisen muut ulottuvuudet ovat tärkeämpiä. Sukupuolisensitiiv-

visyys edellyttää työntekijältä asioiden tiedostamista ja pohtimista. Työntekijän on hyvä pohtia omia kokemuksiaan, arvojaan, käsityksiään ja ajatuksiaan, sekä sitä, miten ne vaikuttavat hänen toimintaansa. (Evangelis-luterilainen kirkko 2020)

Ennen varhaisnuorisotyötä keksittiin poikatyö. Aivan alussa sen nimi oli nuorukaistyö. Suurena näkynä oli saada pojat hyvien harrastusten ja uskon piiriin. Ensimmäisenä Yhdysvalloista tuli Tukholman kautta Suomeen NMKY, joka tarjosi alusta saakka evankeliumin lisäksi liikuntaa. (Nuori kirkko 2017.)

Piispa Häkkisen mukaan, erityisesti varhaisnuorisotyöllä on koko kirkon kannalta ratkaiseva merkitys. Hänelle vuodet ennen murrosikää merkitsevät aikaa, jolloin aikuisilla on vielä suuri merkitys ja jolloin luodaan tärkeitä lapsuusmuistoja. Kun kirkossa alettiin tarjota toimintaa lapsille, sitä tarjottiin ensin tytöille ja pojille. 1980-luvun loppuun saakka poikien ja tyttöjen työlle oli omat järjestönsä. Sata vuotta sitten poikatyö nousi myös sosiaalisen avun tarpeesta. Häkkinen uskoo, että perinteiset poikatyön toiminnalliset muodot, kerhot, leirit ja retket, ovat 10-vuotiaille edelleen käyttökelpoinen tapa opettaa Jeesuksesta (Nuori kirkko, 2017)

Kirkon piiloon jäänyt aarre on kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä parissa tapahtuva toiminta. Varhaisnuorisotyön laajuutta ja merkitystä tunnetaan heikosti, vaikka kyseessä on yksi mittavimmista seurakunnallisista toimintamuodoista. Tämä tyttö- ja poikatyöksi tai varhaisnuorisotyöksi kutsuttu seurakuntatyö on erittäin monimuotoista. Jo pelkkä säännöllisesti kokoontuva kerho- ja partiotyö tavoittaa vuosittain yli 95 000 nuorta osanottajaa. (Kirkkohallitus 2012, 3).

Hämmästyttävän tärkeä toimija suomalaisessa yhteiskunnassa on seurakuntien lapsi- ja nuorisotyö koko laajuudessaan. Noin kolmannes seurakuntien toimintaan kohdistetuista määrärahoista käytetään kasvatustyöhön, mikä merkitsee samantasoista taloudellista panostusta kuin keskimäärin kuntapuolella. Seurakuntien kasvatustyön toiminta- ja työntekijärakenne on samantapainen koko maassa, sekä kaupungeissa että maaseudulla. Kirkon lapsi- ja nuorisotyö

onkin laajuudessaan merkittävä osa yhteiskuntamme perusturvan rakennetta ja tärkeä tukielementti suomalaisten perheiden elämässä. Seurakunnilla on vastuu pitää hyvää huolta mittavan satsauksensa sisällöistä ja niiden kehittämisestä ja näin tukea lasten ja heidän perheidensä elämää. (Kirkkohallitus 2012 4.)

Seurakuntien kouluikäisten lasten parissa tehtävä työ on siis laajaa, laadukasta, yhteiskunnallisesti merkittävää ja erityisen kehittämisen tarpeessa. Toiminta ei kuitenkaan ole iloksi vain lapsille ja heidän perheilleen. Ehkä kyseisen työn suurin salaisuus on se, että lapset olemassaolollaan ja toiminnallaan siunaavat itse seurakunnan. Siellä, missä lapsi saa olla seurakunnan toiminnan ja jumalanpalveluselämän keskus ja itselleen luontaisella tavalla osallinen seurakunnan elämästä, kasvaa ilon ilmapiiri. (Kirkkohallitus 2012, 6.)

Kasteessa jokainen saa Jumalan lahjana uskon. Usko ei ole elämän erillinen saareke, vaan se läpäisee kokonaisvaltaisuudessaan ihmisen koko elämäntodellisuuden. Tyttö ja poika elävät sitä todeksi kukin itselleen luonteenomaisin tavoin. Leikkiminen, kisailu, askartelu, laulaminen, ihmettely ja hiljentyminen, joka tapahtuu kerhoissa, leireillä ja muissa tilanteissa, ovat lapselle luontaisia tapoja elää elämäänsä tärkeimmissä suhteissa, myös suhteessa Jumalaan. Kaikki, mikä on lapselle merkityksellistä perussuhteissa siis suhteessa itseen, suhteessa Jumalaan, suhteessa toiseen ihmiseen ja suhteessa muuhun luomakuntaan, liittyy hänen kasvuunsa ihmisenä ja samalla kristittynä seurakunnan jäsenenä. (Kirkkohallitus 2012, 16)

Kunnallinen nuorisotyö perustuu nuorisolaissa määrättyihin asetuksiin, kehoituksiin ja linjauksiin. Kirkollinen nuorisotyö perustuu kaste- ja lähetyskäskyyn ja seurakuntatasolla toimintaohjeistuksiin, sekä hengelliseen ja eettiseen arvomaailmaan.

5.2 Seksuaalisuus, sukupuolisuus ja sukupuolisensitiivisyys rippikoulutyössä.

Pyhä Henki kokoaa kristillisen kirkon ja tekee sen pyhäksi. Kirkko, kristillinen seurakunta, on armahdettujen syntisten yhteisö, joka luottaa Jumalaan ja jossa Pyhä Henki herättää uskon ja rakkauden. Kirkkoa on sen alkuaajoista lähtien kutsuttu Kristuksen ruumiiksi. Se on elävä kokonaisuus, jonka päänä on Kristus ja jonka jäseniksi tullaan kasteessa. Vaikka olemme erilaisia, meillä on yhteinen usko, joka liittää meidät Kristukseen ja toisiimme. Kirkko kuvataan myös äidiksi, joka kantaa meitä sylissään ja huolehtii meistä. (Katekismus.)

Armonvälineet, joita Pyhä Henki käyttää, eli Jumalan sana, kaste ja ehtoollinen ovat kirkon näkyviä tuntomerkkejä. Kristuksen tahdon mukaisesti kirkko kutsuu ja vihkii sananpalvelijoita hoitamaan armonvälineitä. Sanallaan Jumala sekä tutkii meitä että armahtaa meidät. Meidän kaikkien yhteinen tehtävä kristittyinä on julistaa evankeliumia Kristuksesta koko maailmalle. (Katekismus.)

Kirkko mahdollisuuksia keskustella seksuaalisuutta koskevista arvoista, valinnoista ja ihanteista. Lasten ja nuorten kanssa keskusteluita käydään lapsi – ja nuorisotyössä ikätasoa vastaavalla tavalla. Rippikoululla on tässä piispojen mielestä erityinen asema. Elämän, uskon ja rukouksen kouluna se voi liittää seksuaalisuuden ihmisenä olemisen muihin ulottuvuuksiin. (Piispat 2008, 48)

Kehittymiseen kuuluu, että nuori vertaa itseään toisiin. Nuoret saattavat kuvitella, että toiset ovat seksuaalisesti häntä kokeneempia. Näin voi syntyä sosiaalisia paineita aloittaa seksuaalielämä aiemmin kuin itsekään pitää hyvänä. Murrosiän tärkein kehitystehtävä ei ole seurustelukumppanin löytäminen ja seksielämän aloittaminen. Tärkeintä on itsenäistyä, kehittää sosiaalisia taitoja ja rakentaa omaa identiteettiä. Seksuaalisesta heräämisestä huolimatta nuorella on oma tahto eikä hän ole hallitsemattoman sukupuolivietin vietävissä. Myös mahdollisista seksikontakteista hän hakee enemmänkin läheisyyttä ja hyväksyntää. (Piispat 2008, 47)

Tullessaan rippikouluikään nuorella alkaa elämässään vaihe, jossa hän prosessoi omaa seksuaalisuuttaan ja sukupuolisuuuttaan. Nuoruus on isojen henkisten, fyysisten ja hormonaalisten muutosten aikaa. Vaikka olisi lapsuudessa kokenut olevansa hyväksytty ja rakastettu saattaa nuori silti kokea arvottomuutta ja huonommuutta. Murrosikäinen nuori on sellaisessa herkkyysskaudessa, jolloin itsetuntokin voi horjua helposti. Nuori on altis kritiikille ja torjutuksi tulemisen kokemuksille. Nuoren minäkuva syntyy vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Nuori rakentaa minäkuvaansa peilaten sitä ympäristöönsä ja kokemuksiinsa muiden ajatuksista, jotka liittyvät häneen. (Rantala 2018, 48)

Yksi asioista, joiden suhteen nuoret kokevat eniten tyytymättömyyttä on heidän ulkonäkönsä. nettimaailmassa ja sosiaalisessa mediassa nuoren minuus ja usein myös ruumis altistuu kommentoinnin kohteeksi. Nykyaikana on arkipäiväistä julkaista itsestään kuvia erilaisissa sosiaalisen median palveluissa. Netti on nuoren peili, johon hän peilaa itseään ja hakee hyväksyntää kuviensa kautta, kysyen samalla kuka minä olen. Monien itsetunto rakentuukin kuvien kommenttien ja tykkäysten varaan, ja välillä ne saattavat olla hyvin loukkaavia ja törkeitä ja suoranainen kiusaamisen kanava. (Rantala 2018 49).

Ulkonäön merkitys on kasvanut sukupuolesta riippumatta. Sosiaalisen median tykkäyksistä ja kommentoinneista saadaan vastaukset kysymykseen, kelpaanko minä? Aikuiselta kaivataan herkkää ja sensitiivistä kohtaamista kun nuori etsii omaa kelpaavuuttaan, on epävarma ja kasvaa kohti aikuisuutta. Kun huomataan herkästi fyysisen ja ulkoisen sukupuolen lisäksi kaikki se, miten nuoren oma minäkuva rakentuu, ollaan sukupuolisensitiivisyyden äärellä. Sukupuolisensitiivisyys ei tarkoita sukupuolineutraaliutta. Sen ei ole tarkoitus haalentaa tai poistaa sukupuolta. Sukupuolisensitiivisyys ei neutralisoi sukupuolta vaan iloitsee kaikista sukupuolista ja niiden moninaisuudesta. (Rantala 2018 51-53).

Rippikoulusuunnitelma 2017 Suuri ihme painottaa turvallista, sukupuolisensitiivistä työtettä rippikoulutyöhön. Rippikoulun tulisi olla turvallinen kaikille kaikilla tasoilla. Turvallisuus

merkitsee jokaisen kohtaamista omana itsenään ja rajojen kunnioittamista. Tavoitteena on, että rippikoulussa jokainen voisi kokea olevansa turvassa fyysisellä, hengellisellä, emotionaalisella, seksuaalisella ja sosiaalisella tasolla. Yhteisö on turvallinen, kun jokainen voi luottaa siihen, että häntä koskee yhdenvertainen kunnioitus ja rakkaus, kuin muitakin ja häntä suojellaan juuri sellainen, kuin hän on. (Suuri ihme 2017 30.)

Turvallisuutta rakennetaan pienillä asioilla rippikouluissa. Suuri merkitys turvallisuuden rakentumiselle on työntekijän valitsemilla sanoilla ja katseilla. Kun nuori osataan kohdata erityisesti vaikeissa hetkissä ja nuoren epävarmuuden äärellä kertovat ne turvallisuudesta tilassa ja hetkessä. Työntekijällä tulee olla riittävä ymmärrys sukupuolisensitiivisyydestä. (Suuri ihme 2017, 30.)

Aina kohdatessamme uusia ihmisiä, luemme muita niillä oletuksilla, joita olemme rakentaneet kokemuksistamme, jotka kuljetamme tarinassamme mukanaamme. Katsekontakti on työntekijän tärkein työkalu. Sitä tulee harjoitella ja käydä prosessia siitä, kuinka nuoria katsotaan ja minkälaisella katseella viestitetään avointa hyväksyntää, milloin tunkeudutaan nuoren reviirille. On tärkeää, että pystyisimme luomaan hyväksyntää kaikissa kohtaamisissa ja nuori kokee tulleen nähdyksi. (Pruuki 2004, 147–165.)

Jotta nuori tuntee olonsa hyväksytyksi ja tuntee että aikuinen arvostaa häntä omana itsenään on nuoren saatava määritellä sukupuolensa itse tai olla määrittelemättä. Nuoren nimeä ja termejä tulee kunnioittaa. Nuoren kutsuminen toivomallaan nimellä on identiteetin positiivista huomioon ottamista. Aikuisten tehtävä on kestää epätietoisuutta ja määrittelemättömyyttä. (Muu, mikä -hanke 2010, 10, 17.)

Rippikoulun opetuksessa seksuaalisuus ja sukupuoliuus on usein yhteen niputettuna ihmissuhteiden, ystävyys, perheen ja rakkauden kanssa. Työntekijöiden on tiedostettava omat asenteensa ja pyrittävä huomioimaan puheessaan ja opetuksessaan se, etteivät kaikki nuoret

välttämättä mahdu kulttuuristen normien sisään. Jotkut nuorista eivät välttämättä ole seksuaalisesti kiinnostuneita muista ihmisistä laisinkaan. Aseksuaalisuus usein unohdetaan tai sivuutetaan. Nuorelle voi olla helpottavaa kuulla, että kaikki ihmiset eivät välttämättä ole kiinnostuneita seksistä tai parisuhteesta, ja aseksuaalisuus olisi hyvä pitää esillä myös rippikoulun opetuksessa. Moninaisuuden ja erilaisten elämäntilanteiden huomioiminen ovat kaikkien etu. Ei ole tarpeen korostaa esimerkiksi tietynlaista perhemallia muita parempana. (Elo V. & Reiman I 2019, 23.)

Rantala (2018) linjaa opinnäytetyössään seuraavasti: Luodessamme sukupuolisensitiivistä ja turvallista rippikoulua on tärkeää, että homotteluun ja transfobiseen vitsailuun suhtaudutaan samalla vakavuudella kuin rasismiin. Länsimaisessa kulttuurissa sukupuoli ja seksuaalisuus ovat kaskujen yleinen aihe ja huumorinlajeista yleisin. Kulttuuriset stereotypit kulkevat tässä huumorissa sukupolvesta toiseen.

Kiusaamisen eri muodoille ja erilaisuudelle nauramiselle ei tule olla tilaa rippikoulussa (Suuri ihme 2017, 30). Yksi sukupuolisensitiivisen rippikoulun suurimpia haasteita ovat rippikoulun iltaohjelmien leikki- ja sketsikulttuuriperinne. Leikkiessä ja pelatessa ollaan usein yhteydessä toisiin. Tärkeää on muistaa, että koskettamiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Miten iltaohjelmalla voitaisiin vahvistaa rippikoulun turvallista henkeä? Pahimmillaan iltaohjelma muuttuu koko päivän ja yleisesti työstetyn ilmapiirin turhentajaksi, jossa kaikki eivät koe oloaan turvalliseksi. (Kokkonen 2016, 296–303; Isoja ihmeitä 2016, 58; Suuri ihme 2017, 30.)

Sukupuolisensitiivisyyden ja turvallisuuden näkökulmasta, rippikoulutyön kokonaissuunnittelu on täynnä kysymyksiä. Rippikoulut helposti sisältävät erilaisia vuosikymmeneltä toiselle siirtyviä rituaaleja, jotka korostavat sukupuolen stereotyyppistä kaksijakoisuutta ja heteronormatiivista sukupuolta. (Kokkonen 2016, 312–315.)

Tämä haastaa työntekijöitä pysähtymään rituaalien ja tapojen äärelle ja katsomaan niitä kriittisesti. Miten suunnitella rippikoulu, jossa kokonaisuudessaan opetuksessa, iltaohjelmissa ja vapaa-ajalla vallitsee ajatus kokonaisvaltaisesta ihmiskäsityksestä, kaikkien samanlaisuudesta

ja silti ainutlaatuisuudesta? Miten luoda turvallinen tila, jossa jokainen kuuntelee toisen tarinaa ja on valmiina kohtaamaan uusia tilanteita avoimesti? Miten rippikoulun hartauselämän ulkopuolella nuoret voisivat kokea Pyhän, sen, että heitä kunnioitetaan ja heidät otetaan vakavasti? (Isoja ihmeitä 2016, 58; Suuri ihme 2017, 30.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOIMINTASUUNNITELMA.

Opinnäytetyössä oli tarkoitus laatia Nurmijärven seurakunnan rippikoulutyöntekijöille toimintaohjeistus siitä, kuinka sukupuolisensitiivistä työtä voisi toteuttaa rippikouluissa riippumatta omista mielipiteistä.

Olen tutustunut Nurmijärven seurakunnan rippikoulutyön paikallissuunnitelmaan ja sieltä esimerkiksi puuttuu kokonaan maininta monipuolistuvasta sukupuolisuudesta ja sen kohtaamisesta seurakunnassa, esimerkiksi kunnioittavan keskustelun kautta.

Käytännön suunnitteluosuuden teen tässä kevään aikana yhteistyössä Nurmijärven seurakunnan nuorisotyön kanssa ja käytännön toteutuksen sitten rippikoulussa.

6.1 Käytännön toteutus

Pyrin laatimaan ohjeistuksen (LIITE 1), joka helpottaisi rippikoulutyön tekijöitä ymmärtämään sukupuolisensitiivisyyttä ja erottamaan sen sukupuolineutraaliudesta. Käytännössä tämä toteutuu niin, että tutustun Nurmijärven seurakunnan paikallissuunnitelmaan ja lisään sinne puuttuvat sukupuoliuus ja sukupuolisensitiivisyys kohdat, sekä laadin muutaman sivun mittaisen perehdytysohjeistuksen, josta uudetkin rippikoulutyöntekijät saavat apua, mikäli vastaan tulee tilanne, jossa tarvitaan sukupuolisensitiivistä työotetta.

Helsingin yliopistolla on tehty väitöskirja 2016 aiheesta: Sukupuolisuus ja rituaalisuus rippikouluissa. Molemmista rippikouluista jäi puuttumaan aikuisten eksplisiittinen puhe sukupuolen ja seksuaalisuuden suhteesta hengellisyyteen. Seksuaalisuuden ja seurustelun kysymyksiä käydään rippikoulussa läpi, mutta sukupuolen käsittely on vähäistä. Intersukupuolisuutta ja transsukupuolisuutta ei mainittu lainkaan. (Kokkonen 2016)

6.2 Oppitunnin toteutus

Nurmijärven seurakunnan työntekijät toivoivat myös uudenlaista lähestymistapaa seksuaalisuus ja seurustelu oppitunneille. Tein siis yhden oppitunnin rungon perustuen opinnäytetyölteni.

Tunnin alussa kerrotaan tunnilla käsiteltävä aihe eli sukupuoli ja seksuaalisuus. Ryhmän kanssa voidaan aluksi käydä läpi, mitä ajatuksia aihe herättää. Tämä aihe kannattaa ottaa intensiivijakson loppupuolella, jolloin ryhmäytyminen on jo tapahtunut. Myös isoset voivat olla mukana oppitunnilla rippikoululuisten apuna ja tukena.

Ensimmäinen tehtävä toteutetaan isosryhmissä. Pelataan alias tyyppistä peliä sukupuolisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyvillä sanoilla. Tein kortit etukäteen. Sanoina käytin mm. homo, porno, itsemääräämisoikeus, arvostaminen, kiusaaminen, hetero, transseksuaali, jne. Alussa kannattaa myös kysyä, ovatko kaikki korteissa esiintyvät sanat tuttuja kaikille. Tämä toimii niin sanotusti lämmittelynä oppitunnin aiheisiin. Riippuen ryhmästä, tämän voi käydä myös ryhmien välisenä kisailuna, eli kumpi joukkue saa selitettyä enemmän sanoja tietyn ajan sisällä. Toisaalta, tämä sopii myös lopetukseksikin.

Toisessa tehtävässä käydään läpi vähän, mitä raamattu kertoo sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Olen tulostanut valmiiksi papereille raamatun kohtia, joista puuttuu sanoja, nuorten tehtävänä on etsiä puuttuvat sanat ja täydentää raamatun kohta niillä. Jokainen ryhmä mietti myös yhden kysymyksen, jonka Raamatun kohta herätti ja kävi kirjoittamassa sen taululle. Käytiin yhdessä läpi raamatun kohdat ja kysymykset. Aukko tekstissä tehtävän löysin raamatunlukijainliiton sivuilta.

Tämän jälkeen pyysin jokaista ottamaan itselleen parin ja siirtymään tilan toiseen päähän. Jaoin jokaiselle parille lapun, jossa oli jotain seksuaalisuutta kuvaava termi, esim. hetero cis-ihminen, transpoika, panseksuaali, muun sukupuolinen henkilö jne. kysyin, oliko joku termi

tuntematon ja kävimme yhdessä läpi ne termit, jotka eivät olleet ennestään tuttuja. Tämän jälkeen aloin kertoa väittämiä, esim. voin kävellä kumppanini kanssa kadulla käsi kädessä, ilman että tuijotetaan. Mikäli pari oli sitä mieltä, että väite sopii heidän henkilöönsä, astuivat he askeleen eteenpäin, mikäli taas ei sovi jäivät he paikoilleen. Käytiin lopuksi läpi mitä ajatuksia harjoitus herätti. Etuoikeus kävelyn ohjeistus on löydettävissä Setan sivuilta.

Jos jää aikaa, ryhmät voivat vielä piirtää fläppitaululle ihmishahmon ja sen sisään kirjoittaa mitä kaikkea tunnista jäi mieleen. Koska covid-19 johtuva poikkeustilanne iski päälle maaliskuussa 2020, valitettavasti oppitunnin käytännön testaus jäi kokeilematta mutta kesän rippikoulussa tulen käyttämään suunnitelmaa omalla tunnillani.

7 POHDINTA

Kirkko on tällä hetkellä murroksessa, suuret ikäluokat ovat pikku hiljaa poistumassa ja nuorten aikuisten ja perheiden keskuudessa kirkko on menettämässä arvostustaan ja tärkeyttään. Nuoret ovat nykyaikana valveutuneita ja kiinnostuneita ympäristöstään ja maailmasta ylipäänsä. Kirkko saattaa heille vaikuttaa jäykältä ja vanhoilliselta eikä kosketa heidän maailmaansa.

Kirkon nuorisotyöntekijöiden olisi hyvä tarkastella maailmaa myös nuorten näkökulmasta ja tulla ulos omilta mukavuusalueilta. Sukupuolisensitiivisyyden ymmärtäminen nousee tässä kohtaa tärkeään asemaan, koska se auttaa meitä työntekijöinä kasvamaan eri tavalla kohtaamaan nuoria heidän omalla alueellaan.

Sukupuolisensitiivisyys itselleni tarkoittaa sitä, että minä ohjaajana kohtaan, huomioin ja mahdollistan nuorille toimintaa, joka tukee heidän omaa kasvuaan ja kehitystään omakseen tuntemansa sukupuolen kautta. Esimerkiksi, jos Liisa tykkää korjata mopoja, työntekijänä selvitän missä tämä olisi mahdollista, tai suunnittelen ja toteutan nuorteniltoja yhdessä nuorten kanssa, heitä tukien käyttämään omia vahvuusalueitaan ja rohkaisten menemään myös mukavuusalueiden ulkopuolelle.

Olin jo aiemmin tehnyt saman suuntaisen opinnäytetyön vuonna 2016. Silloinen opinnäytetyö suuntautui kunnallisen nuorisotyön puolelle ja keskittyi tyttöjen kanssa tehtävään työhön. Tämä opinnäytetyö laajeni siis koskettamaan myös kristillistä kasvatusta ja sitä kautta sukupuolisensitiivistä työtettä rippikoulutyössä.

Teoriaosuus oli helppo koota, ja tietoa oli helposti saatavilla, kun ymmärsin ettei kirkon puolella ehkä olla täysin ymmärretty mitä sukupuolisensitiivisyys on. Kun kyselin eri kanavien kautta, onko aiemmin tällaista opasta tehty, niin minulle vastattiin ”kyllä”, mutta kun kävin

lueskelemassa niitä, ne koskivat lähinnä sitä, kuinka kohdata seksuaalivähemmistöjä. Yleispätevää opasta ei ilmeisesti seurakunnissa ole tehtynä.

Nurmijärven seurakunnan johtavan nuorisotyöntekijän Eeva-Maria Kanervan kanssa teimme tiivistä yhteistyötä projektin aikana. Idea oppaasta olikin noussut työntekijöiden toiveesta, sillä Nurmijärven seurakunnan rippikouluihin osallistuu 500 nuorta vuosittain ja siihen joukkoon mahtuu monenlaisia nuoria.

Käytännön osuus eli oppitunnin suunnittelu ja toteutus jäivät poikkeuksellisen kevään takia suunnitteluasteelle. Käytännöntoteutus siirtyi kesän 2020 rippikouluihin. Suunnitteluosuus oli itselleni mielenkiintoinen tehdä, sillä aihe on minulle itselleni läheinen. Halusin tehdä oppitunnista nuorille helposti lähestyttävän ja silti asiapitoisen. Halusin myös isoset mukaan toimintaan, koska heistä on apua rohkaisemaan osallistumaan, mikäli aihe tuntuu haastavalta. Oppitunnilla pyritään käsittelemään sukupuolta ja seksuaalisuutta nuorten näkökulmasta ja heidän maailmaansa liittyen, mutta samalla raamatun ja kirkon näkökantoja esille tuoden.

Rantala (2017) Linjaa omassa opinnäytetyössään sukupuolesta ja sukupuolisensitiivisyydestä näin: Sukupuolten moninaisuuden kohtaamiseen ja aidosti sukupuoliherkkään kasvatustooteeseen työntekijät tarvitsevat enemmän välineitä. Sukupuolisensitiivisyys sekoitetaan helposti julkisuudessa sukupuolineutraaliuteen, joka tarkoittaa sukupuolen liudentamista. Kun seurakunnan työssä puhutaan sukupuolisensitiivisyyden kohtaamisesta, tulee siitä keskustella niin, että se tulee ymmärrettäväksi työntekijöille. Sukupuolisensitiivisyyden käsite ei saa jäädä työntekijöille oletusten ja epävarman tiedon varaan.

Oman kokemukseni perusteella rippikouluikäiset ovat hyvinkin kiinnostuneita kirkon suhtautumisesta tasa-arvoiseen avioliittoon ja seksuaalivähemmistöihin. He pohtivat ja kyseenalaistavat asioita hyvinkin kärkevästi, ja se asettaa meidät työntekijöinä asemaan, jolloin meidän pitää olla hyvin tietoisia omista arvoistamme näkökulmistamme ja omasta uskostamme, sekä miettiä perusteluita, jotka tukevat omia ajatuksiamme.

Opinnäytetyöni tuki laajasti ammattitaitoani ja ammatillista kasvuani. Opinnäytetyössäni tustuin ajankohtaiseen tietoon ja tutkimuksiin nuorista tämän päivän Suomessa ja sukupuoli-suuden, ruumiillisuuden ja seksuaalisuuden kysymyksiin sekä kunnallisesta että kirkollisesta näkökulmasta. Yhtenä löytönä ja oivalluksena on ollut se, että rippikoulun seksuaalikasvatus usein seksualisoi sukupuolen eikä sukupuolisuuteen liittyviä kysymyksiä todellakaan käsitellä rippikoulussa juurikaan muusta näkökulmasta. Tämän lisäksi oivallus siitä, että kirkon työntyöntekijät edelleen ovat hiukan hukassa sukupuolisensitiivisyys-käsitteen kanssa selkeytti minulle työni tarpeellisuutta. Lisäksi huomasin, että kunnallinen nuorisotyö on sukupuolisensitiivisessä työssä pidemmällä kehityksessä kuin kirkko.

Tulevaisuudessa olisi hyvä syventää ja laajentaa rippikoulutyössä työskentelevien ohjaajien tietotaitoa koskien sukupuolisensitiivisyyttä, seksuaalisuutta ja sukupuolta sekä kirkon että omien näkökantojen kautta. Lisäksi olisi mielenkiintoista kehittää sukupuolisensitiivisen työotteen sisäistämistä ja käyttöä koko Suomen laajuiseksi.

LÄHTEET

Elo V& Reiman I. 2019, opinnäytetyö. Minäkin olen jumalan kuva, Diakonia Ammattikorkeakoulu. Lainattu 8.4.2020.

Finlex verkkosivusto 2020, viitattu 26.4.2020
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko, 2020, viitattu 26.4.2020.
<https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/sukupuoli-ja-seksuaalisuus>

Haapalainen J.& Liimatta T. 2019 Nurmijärven seurakunta. Paikallissuunnitelma.

Helsingin tyttöjen talo 2014. Sukupuolisensitiivisyys www.tyttojentalo.fi/sukupuolisensitiivisyys Luettu 10.1.2020.

Honkasalo, V. 2011. Tyttöjen kesken, Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 109. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Honkasalo V. 2011. Pois Lokeroista. Teoksessa Aaltonen S. & Mulari H. & Ojanen K. Entäs tytöt, Johdatus tyttö tutkimukseen. Vastapaino 259–260

Isoja ihmeitä, Isostoiminnan linjaus 2016. Helsinki: Kirkkohallitus / Kirkon kasvatus ja perheasiat 2016.

Jyräkoski, Koski& Pekonen. 2017, Kyllä mun mielestä kannattaa kysyä ensin. Opinnäytetyö, Diakonia ammattikorkeakoulu.

Kanerva, E-M. 2018 Seksuaalisuus kristillisten arvojen valossa. Opinnäytetyö. Diakonia ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160402/Kanerva_EevaMaria.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Karman, T. 2009. Sukupuolisensitiivistä työtä oppimaan. Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Katekismus, 2020, viitattu 26.4.2020
<http://katekismus.fi/>

Kokkonen, J. 2016. Sukupuoli ja yhteisöllisyys rippikoulun rituaaleissa. Helsinki: Kirkon tutkimuskeskus.

Korhonen, A. 2013. Kiusan henki – Sukupuoli ja huumori uuden ajan alussa. Helsinki: Atena Kustannus Oy

Lauri, E & Lehto H. 2010. Tytöt taloilla- Näkökulmia sukupuolisensitiiviseen tyttötyöhön nuorisotaloilla. Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu. viitattu 31.1.2020
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12965/Eeva_Lauri_Heli_Lehto.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Muu, mikä -hanke 2010. viitattu 20.4.2016
<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/655/fid/1060/>.

Nuorikirkko ry 2019, Viitattu 26.4.2020
<https://nuorikirkko.fi/2019/03/06/sata-vuotta-poikien-ja-tyttojen-juttuja/>

Ojanen K. 2011. Katsaus tyttötutkimuksen suomalaiseen historiaan ja keskusteluun. Teoksessa Ojanen K. Mulari H. & Aaltonen S. (toim.) Entäs tytöt. Osuuskunta vastapaino Tampere, 9-43

Oinas, E. & Collander, A. 2007. Tjejgrubber – Rosa rum, pippifeminism och hälsöfrämjande. Teoksessa Elina Oinas & Jutta Ahlbeck-Rehn. Kvinnor, kropp och hälsa. Lund:Studentlitteratur, 271–292.

Piispojen puheen vuoro 2008, Rakkauden lahja, verkkojulkaisu, viitattu 26.4.2020
https://evl.fi/documents/1327140/36333525/Rakkauden_lahja_piispojen_puheen_vuoro_2008/520a9e43-73d9-8647-311b-ad9302bc3cbf

Puhelinkeskustelu Nurmijärven seurakunnan johtavan nuorisotyönohjaajan Eeva-Maria Kannerin kanssa, käyty 26.4.2020

Punnonen, V. 2005. Sinuks-projektin väliraportti. Helsinki: Setlementtinuorten liitto ry.

Punnonen, V. 2007. Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö. Teoksessa Hoikkala T. & Sell A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Haka-paino. Helsinki.

Pruuki, H. 2004. Vuorovaikutustilanteiden mahdollisuudet ja ansat rippikoulussa. Teoksessa H. Aaltonen, L. Pruuki, P. Saarainen (toim.) Rippikoulun käsikirja (s. 147–166). Helsinki: Kirjapaja Oy

Raamatunlukijainliitto, 2019, luettu 2.5.2020

<https://rll.fi/wp-content/uploads/2016/08/Aukko-tekstiss%C3%A4.pdf>

Seppilä, S. 2014. Pojat ja dialoginen kohtaaminen. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma. Verkkojulkaisu. Viitattu:26.04.2020

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/77148/Seppila_Sami.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Seta, 2019, viitattu 26.4.2020

<https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/>

Suuri ihme. Rippikoulusuunnitelma 2017. Helsinki: Kirkkohallitus 2017.

<https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Suuri+Ihme+-+Rippikoulusuunnitelma+2017/758d0926-f7b9-3e63-bc2b-93ffaab30f90>

Tytöt ja pojat seurakuntalaisina, 2012, Helsinki: Kirkkohallitus 2012

<https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Tyt%C3%B6t+ja+pojat+seurakuntalaisina+-kehitt%C3%A4misasiakirja/c113b08d-e36f-cef9-c916-30a435857926>

Vastaranta, J. 2008. Sukupuolisensitiivinen tyttötyö tyttöjen talolla. Helsingin yliopisto.

Valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma

Väestöliitto 2019, luettu 26.4.2020

<https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/murrosika/seksuaalisuus/>

Huomaa mut!

Opas sukupuolisensitiivisen työtteen käytöstä rippikoulutyöntekijöille Nurmijärven seurakunnassa.

SISÄLLYS

Tervetuloa.....	1
Sikin sokin sekaisin - käsitteet.....	2
Miten sitten käytännössä.....	7
Oppituntimateriaalit.....	12

1 TERVETULOA

Hei, käsissäsi on pääsylippu sukupuolisensitiivisen rippikoulun toteutukseen. Tässä oppaassa käyn ensin läpi hiukan käsitteitä, jotta mekin sitten rippikoulussa selviämme erilaisien käsitteiden viidakossa. Nuoret itse ovat nykyaikana hyvinkin valveutuneita ja haastavat meitä moninaistuvalla ajattelullaan ja valveutuneisuudellaan.

Käsissäsi olevan oppaan toivon auttavan juuri sinua, jos kohtaat rippikoulussasi, vaikka intersukupuolisen nuoren tai ihan vaan nuoren. Kaikki eivät välttämättä halua määritellä itseään mutta haluavat silti tulla huomatuksi. Oma ohje nuorani onkin ollut että, loppuviimein me kaikki olemme Jumalan silmissä saman arvoisia.

Mukavaa matkaa sinulle tulevissa rippikouluissasi, ja mikäli matkan aikana herää kysymyksiä, oppaan lopussa on yhteystietoni, älä epäröi kysyä. Opas muokkautuu varmasti matkan aikana.

Keväällä 2020 ,

Hannele

2 SIKIN SOKIN SEKAISIN – ERINLAISIA KÄSITTEITÄ

Tästä luvusta löytyvät yleisimmät sukupuolen moninaisuuteen liittyvät käsitteet. Kannattaa selata läpi, sillä voihan olla, että juuri sinun rippikoulussa on intersukupuolinen tai trans-nuori.

Sukupuolisensitiivisyys = Sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolineutraalius menevät usein arkipuheessa sekaisin keskenään. Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa sitä, että sukupuolen moninaisuus otetaan huomioon ja perinteisistä ja rajoittavista sukupuolirooleista pyritään pääsemään eroon. Sukupuolineutraalius tarkoittaa, ettei sukupuolen olemassaoloa oteta huomioon lainkaan. (Seta. Sateenkaaritieto. Sateenkaarisanasto. i.a.) Sukupuolineutraalia kasvatustapaa ei enää suositella käytettävän, vaan on siirrytty sukupuolisensitiiviseen malliin, joka mahdollistaa jokaiselle oman itsensä määrittelyn ja tekee tilaa moninaisuudelle.

CIS-Sukupuolinen = Cis-sukupuolinen henkilö identifioituu siihen sukupuoleen, johon hänet on syntymässä määritetty ja hänen sukupuoli-identiteettinsä ja sen ilmaisu on kulttuuristen odotusten mukaista (Holma ym. 2017, 9).

Sukupuolivähemmistö = Sukupuolivähemmistöillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät tunne syntymässä määritellyn sukupuolensa vastaavan omaa kokemustaan sukupuolestaan. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat transsukupuoliset, intersukupuoliset ja muun sukupuoliset ihmiset sekä muu sukupuolen moninaisuus. (Ristkari ym. 2018, 22–23.) Jotkut seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön kuuluvat käyttävät itsestään sanaa queer, joka ei määrittele heidän seksuaalista suuntautumistaan tai sukupuoli-identiteettiään tarkemmin.

Transsukupuolinen = Transsukupuolisen ihmisen sukupuoli-identiteetti on muu kuin mihin hänet on syntymässä määritetty. Esimerkiksi transmies on alun perin määritetty naiseksi, mutta määritetty sukupuoli ei vastaa hänen omaa kokemustaan. Jotkut transsukupuoliset käyttävät sukupuolestaan puhuessaan etuliitettä trans, mutta läheskään kaikki eivät halua tuoda transtaustaansa esille ja puhuvat itsestään miehenä tai naisena. (Ristkari ym. 2018, 23.)

Jotkut transsukupuoliset korjaavat sukupuoltaan lääketieteellisillä hoidoilla paremmin omaa kokemustaan vastaavaksi, mutta kaikki eivät niin tee esimerkiksi leikkauksiin liittyvien riskien takia. Sukupuolen korjaus on lääketieteellisen hoidon lisäksi sosiaalista ja juridista. Näitä sosiaalisia ja juridisia korjauksia ovat muun muassa henkilötietojen, kuten nimen ja sukupuoli-merkinnän muuttaminen väestörekisteriin. (Holma ym. 2017, 11–12) Suomessa sukupuolen korjaushoitoihin hakeudutaan julkisen terveydenhuollon kautta. Lähete tehdään Helsingin ja Tampereen yliopistollisen keskussairaalan sukupuoli-identiteetin tutkimuspoliklinikalle. (Ristkari ym. 2018, 72, 75.) Diagnoosin saaminen on kriteeri hoitojen aloittamiselle ja mahdollistaa muun muassa nimenmuutoksen (Ristkari ym. 2018, 83)

Intersukupuolisuus = Intersukupuolisuus tarkoittaa, että ihmisen sukupuolta ei voida biologisesti määritellä mieheksi tai naiseksi esimerkiksi anatomialtaan tai hormoneiltaan. Intersukupuolisuus on synnynnäistä, mutta monet saattavat elää koko elämänsä tietämättä olevansa intersukupuolisia. (Ristkari ym. 2018, 23–24.) Intersukupuolisuus voi olla sukupuoli-identiteetti, mutta intersukupuolinen ihminen voi määritellä itsensä kuuluvaksi muuhunkin sukupuoli-identiteettiin. (Seta. Sateenkaaritieto. Sukupuolen moninaisuus. Intersukupuolisuus. i.a.).

Muunsukupuolisuus = Muunsukupuolisuus on kattotermi henkilöille, jotka eivät identifioi itseään mieheksi tai naiseksi, vaan voivat olla molempia, jotain niiden väliltä tai kokonaan binäärin eli kaksijakoisen sukupuolikäsityksen ulkopuolella. (Seta. Sateenkaaritieto. Sateenkaarisananasto. i.a.) Muunsukupuolisuutta on vaikeaa määritellä, sillä se kattaa monia erilaisia sukupuolikokemuksia. (Ristkari ym. 2018, 24.) Tarkempia sukupuoli-identiteettiä kuvaavia termejä ovat muun muassa non-binary eli ei-binäärinen sukupuoli ja gender fluid, jolla kuvataan sukupuolen liikkuvuutta ja muuttuvaa olemusta (Holma ym. 2017, 10).

Sukupuoleton = Sukupuoleton on henkilö, joka on syntymässä määritetty mieheksi tai naiseksi, mutta jolla ei ole sukupuoli-identiteettiä. Sukupuolettomuus voi myös olla sukupuoli-identiteetti. (Ristkari ym. 2018, 24.) Sukupuoleton voi käyttää itsestään myös termiä agender.

Sateenkaarinuori = Sateenkaarinuorella tarkoitetaan nuorta, joka kuuluu seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön. Joskus sateenkaarinuoria voidaan myös kutsua sateenkaareviksi nuoriksi. Sateenkaareva on tässä yhteydessä seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön kuuluvaa henkilöä kuvaava adjektiivi. (Seta. Sateenkaaritieto. Sateenkaarisanasto. i.a.)

Aseksuaali = Aseksuaalisuus määritellään seksuaalisuuden muodoksi, jossa ihminen ei tunne ollenkaan tai tuntee hyvin vähän seksuaalista vetovoimaa toisia ihmisiä kohtaan. Aseksuaalisuuden alle kuuluu useita alamääritelmiä, joilla voi tarkentaa kokemansa vetovoiman voimakkuutta tai suuntausta.

3 HUOMAA MUT – MITEN SITTEN KÄYTÄNNÖSSÄ?

Tässä luvussa sukelletaan sitten asian ytimeen, eli rippikoulutyöhön ja leirielämään. Alaotsikoihin on nimetty ne mihin olen omassa työssäni nuorten kanssa törmännyt, niin päiväopetuksessa kuin leireilläkin.

7.1 Kunnioittava keskustelu

Kunnioittavan keskustelun tavoitteena on päästä dialogisuuden avulla ymmärtämään toisten erilaisuutta kuuntelemalla heidän henkilökohtaisia kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Jokaisella on oma tarinansa kerrottavanaan.

Keskustelujen tavoitteena on auttaa osapuolia hahmottamaan, mistä asioista olemme samaa mieltä ja minkä kaiken koemme eri tavalla. Tavoitteena ei ole muuttaa itseä, toisia tai kenenkään mielipidettä, vaan lisätä ymmärrystä ja mahdollistaa rauhaa.

Keskustelujen periaatteita ovat toisen ihmisen ja hänen mielipiteidensä kunnioittamisen lisäksi kuuntelun ja luottamuksen rakentamisen periaatteet. Keskustelijat sitoutuvat huolehtimaan toistensa turvallisuudesta kaikilla tasoilla, esimerkiksi pidättäytymään loukkaamisesta. Tärkeitä ovat myös tunteiden huomioon ottamisen ja myötätunnon periaatteet. Myötätunto on juuri sitä, mistä Jeesus antaa omassa elämässään esimerkin. (Pruuki, 2018, Miten keskustella kunnioittavasti vaikeista asioista)

Rippikoulutyössä kohtaamme monenlaisista lähtökohdista olevia nuoria, heidän perheitään ja läheisiään. Lisäksi myös työtiimimme ovat erilaisia, ja välillä voi käydä niin, etteivät aikuisenkaan kemiat kohtaa. Yksi tärkeimmistä omassa työssäni oppimistani taidoista on yrittää asettua sen toisen asemaan. Vaikka hänen mielipiteensä eivät vastaisikaan omiani voin silti

kunnioittaa häntä, hänen vakaumustaan ja tapaansa tuoda asiat esille. Pääpointti on osata keskustella rakentavasti ja toiset huomioon ottaen.

7.2 Rippikouluopetus

Suurinta osaa nuoria jännittää ihan hirveästi riparille osallistuminen. Vaikka olisimmekin tavanneet ennen intensiivijaksoa useastikin ja mukaan lähtisi tuttuja kavereita. Suurin merkitys riparin onnistumisella on mielestäni siinä, kuinka työntekijät suhtautuvat työhönsä ja toisiinsa sekä nuoriin.

Sensitiivinen ja hyväksyvä ilmapiiri olisi hyvä luoda jo ensitapaamisesta lähtien, jotta nuorille välittyä kuva siitä, että he ovat hyväksytyjä sellaisina kuin ovat. Kohtaaminen ja osallisuus ovat nuorille tärkeitä. He toivovat, että heidät nähdään omina itsenään, ja pääsevät osallisiksi jotain suurempaa mistä eivät välttämättä edes tiedä vielä.

Heteronormatiivisuus ohjaa edelleen monen työntekijän ajattelua. Nuori tulisi kohdata kunnioittavasti ja ottaa hänet todesta. Itsemäärittelyoikeus tarkoittaa, että jokaisella on oikeus määritellä tai olla määrittelemättä itseään. Mikäli olet epävarma, kysy mitä termiä nuori haluaa itsestään käyttää.

7.2.1 Esimerkki oppitunnin sisältö

Lähtötilanne:

Tunnin alussa kerrotaan tunnilla käsiteltävä aihe. Eli sukupuoli ja seksuaalisuus. Ryhmän kanssa voidaan aluksi käydä läpi mitä ajatuksia aihe herättää. Tämä aihe kannattaa ottaa intensiivijakson loppupuolella, jolloin ryhmäytyminen on jo tapahtunut. Myös isokset voivat olla mukana oppitunnilla riparilaisten apuna ja tukena.

Ensimmäinen toteutetaan isosryhmissä. Pelataan alias tyyppistä peliä sukupuolisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyvillä sanoilla. Tein kortit etukäteen. Sanoina käytin mm. Homo, Porno, itsemääräämisoikeus, arvostaminen, kiusaaminen, hetero, transseksuaali, jne.

Alussa kannattaa myös kysyä ovat kaikki korteissa esiintyvät sanat tuttuja kaikille. Tämä toimii ns. lämmittelynä oppitunnin aiheisiin, riippuen ryhmästä, tämän voi käydä myös ryhmien välisenä kisailuna, eli kumpi joukkue saa selitettyä enemmän sanoja tietyn ajan sisällä. Toisaalta, tämä sopii myös lopetukseksikin.

Toisessa tehtävässä käydään läpi vähän mitä raamattu kertoo sukupuolesta ja seksuaalisuudesta, olen tulostanut valmiiksi papereille raamatun kohtia, joista puuttuu sanoja, nuorten tehtävänä on etsiä puuttuvat sanat ja täydentää raamatun kohta niillä. Jokainen ryhmä miettii myös yhden kysymyksen mitä raamatun kohta herätti ja käy kirjoittamassa sen taululle. Käydään yhdessä läpi raamatun kohdat ja kysymykset. Aukko tekstissä tehtävän löysin raamatunlukijainliiton sivuilta.

Tämän jälkeen pyydän porukkaa ottamaan itselleen parin ja siirtymään tilan toiseen päähän. Jaan jokaiselle parille lapun, jossa on jotain seksuaalisuutta kuvaava termi, esim. hetero cis ihminen, transpoika, panseksuaali, muun sukupuolinen henkilö jne. kysyn, onko joku termi tuntematon ja käymme yhdessä läpi ne termit mitkä eivät ole ennestään tuttuja. Tämän jäl-

keen alan kertoa väittämiä, esim. voin kävellä kumppanini kanssa kadulla käsi kädessä, ilman että tuijotetaan. Mikäli pari on sitä mieltä, että väite sopii heidän henkilöönsä astuvat he askeleen eteenpäin, mikäli taas ei sovi jäävät he paikoilleen. Käydään lopuksi läpi mitä ajatuksia harjoitus herätti. Etuoikeus kävelyn ohjeistus on löydettävissä Setan sivuilta.

Jos jää aikaa, ryhmät voivat vielä piirtää fläpeille ihmishahmon ja sen sisään kirjoittaa mitä kaikkea tunnista jäi mieleen. Koska poikkeustilanne iski päälle maaliskuussa 2020, valitettavasti oppitunnin käytännön testaus jäi kokeilematta mutta kesän rippikoulussa tulen käyttämään suunnitelmaa omalla tunnillani.

Sensitiivisyys ja moninaisuuden huomioiminen eivät rajoitu vain yhden teeman käsittelyyn, vaan niiden tulisi olla läsnä kaikessa toiminnassa. Rippikoulun opetuksessa käsitellään muun muassa armoa, anteeksiantoa, syntiä, kärsimystä ja kuolemaa. Opetuksen ytimessä on nuoren suhde itseensä, muihin ihmisiin, luomakuntaan ja Jumalaan.

Opetuksessa pohditaan nuoren suhdetta omaan itseensä ja muihin ihmisiin ja painotetaan vastuullisuutta ihmissuhteissa. Tämä käsittelee myös rakkaussuhteita, jotka voivat olla vaikeita, varsinkin murrosiässä oleville nuorille. Näitä aiheita käsitellessä meidän työntekijöiden sensitiivinen ote korostuu. Meidän tehtävänäme ei ole tuomita, vaan ymmärtää ja olla läsnä.

Lähes jokaisessa rippikoulussa missä olen ollut, nuoria mietityttää kirkon kanta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Kysymystä lähestyessä meidän olisi hyvä huomioida se mahdollisuus, että ryhmässä voi olla yksi tai useampi vähemmistöön kuuluva nuori.

7.3 Majoittuminen

Leirimuotoisessa rippikoulussa majoitutaan yleensä vähintään kahden hengen huoneissa, joissa huonekaverit ovat samaa sukupuolta. Nuorten eri tilanteista johtuvista syistä nuori saat-
taa haluta itselleen oman huoneen, jossa voi rauhassa vaihtaa vaatteet. Tällainen järjestely ei
aina ole mahdollista leirikeskusten majoitustilojen rajallisen määrän vuoksi.

Majoitusta suunnitellessa kannattaa aina miettiä myös turvallisuusnäkökulman kautta, onko
se turvallinen nuoren fyysisen ja henkisen olemuksen kannalta. Tässäkin kohtaa kuulutan
avointa ja kunnioittavaa keskustelua leiriläisten kanssa, sekä heidän vanhempiansa kanssa,
mikäli tarvetta. Nykyaajan nuoret ovat valveutuneita ja useimiten fiksuja keskustelijoita.

7.4 Saunominen

Majoituksen lisäksi saunominen voi aiheuttaa lisäjärjestelyjä. Joissain leirikeskuksissa on vain
yksi sauna, jossa tytöt ja pojat saunovat omilla vuoroillaan. Sääksin leirikeskuksessa on kui-
tenkin oma sauna tytöille ja pojille. Saunavuorojen suhteen voidaan toimia samalla tavoin kuin
majoittumisen kanssa. Nuorelta itseltään olisi hyvä kysyä, mitä hän itse asiasta ajattelee ja
onko hänellä ehdotusta, miten toimitaan.

Saunomisessa kannattaa myös ottaa huomioon jokaisen nuoren oma kehitysvaihe, vaikka suu-
rin osa leiriläisistä olisikin hyvinkin tietoisia omasta kropastaan ja hyväksyisivät itsensä, on
joukossa aina muutamia, joita voi ahdistaa esim. sekasaunat, tai ylipäättään kimppasaunomi-
nen, vaikka kaikki olisivatkin samaa sukupuolta.

Leirielämässäkin on hyvä varmistaa, että jokainen, joka haluaa, pääsee saunaan, ilman että
siitä tulee ahdistava kokemus. Näissäkin keskusteluissa on hyvä muistaa toisen kunnioittava
kohtaaminen. Suurin osa nuorista osaa itse kertoa kuinka haluaa toimittavan mutta on myös

niitä, jotka eivät sitä vielä osaa sanoittaa ja tällöin ohjaajan sensitiivinen kohtaustapa on helppoin keino lähestyä nuorta.

7.5 Turvallisuuslomake – mitä muutoksia?

Jokaisella leirillä täytetään ennen leirin alkua turvallisuuskaavake. Kaavakkeessa selviää lapsen tiedot, allergiat, mahdollinen lääkitys, uimataito ja kuvauslupa. Lisäksi siellä on tilaa kertoa, mikäli on jotain erityistä mitä ottaa huomioon. Vanhempien kanssa käydään myös vanhempain vartit, eli keskustellaan kahden kesken nuoren ja vanhempien toiveista ja ajatuksista koskien rippileiriä.

Vanhemmat ja sukupuolisensitiivinen työote mitä tarkoittaa?

Vanhempainillassa olisi hyvä käydä hiukan läpi sitä, että meillä on sukupuolisensitiivinen rippikoulu, ja mitä se tarkoittaa, vinkkejä sukupuolisensitiivisen työotteen avaamiseen löydät joko tästä oppaasta tai opinnäytetyöstäni, joka löytyy, joko tulostettuna kirkkopiireistä tai sitten, sähköisenä nuorisotyön kansioista.

OPPITUNTIMATERIAALIT

Aliaksen sanaselityssanat

Hetero

Arvostaminen

Ihmisoikeudet

Kiusaaminen

Koskemattomuus

Kunnioitus

Stalkkaus

Nautinto

Seksuaalisuus

Seksuaalinen häirintä

Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalinen itsemääräämisoikeus

Positiivisuus

Homo

Sterotypia

Sukupuoli

Vapaus

vastuu

Vähemmistö

AUKKO TEKSTISSÄ

Tässä tehtävässä muistellaan ja päätellään raamatunkohdasta poistettuja sanoja. Huomio kiinnittyy tekstin sisäiseen logiikkaan. Raamatunkohdan yllätyksellisyys voi aueta tämä tehtävän kautta.

Raamatunkohta: Mikä hyvänsä mikä liittyy seksuaalisuuteen, sukupuoleen tms.

Toteutus: Ennen opetusta / keskustelua

Materiaali: Jokaiselle osallistujalle kopio raamatunkohdasta, josta on poistettu osa sanoista, kynä, Raamattu tai raamatunkohta lopuksi kaikkien nähtäville.

Ohjaajalle: Valitse raamatunkohta niin, että otat huomioon osallistujien raamatuntuntemuksen. Mieti, mitkä sanat ovat tekstissä merkityksellisimpiä, ja laita niiden kohdalle tyhjä viiva. Jätä kuitenkin jokaiseen lauseeseen näkyviin niin paljon sanoja, että lauserakenne on helppo hahmottaa, vaikka osa sanoista on poistettu.

TOIMINTA

a) Paritehtävä

1. Mennään pareittain. Ohjaaja jakaa jokaiselle parille raamatuntekstin, jossa on tyhjä viiva joidenkin sanojen kohdalla.
2. Täytetään aukot pareittain. Tarkoitus ei ole käyttää mielikuvitusta, vaan muistella tai päätellä oikeat sanat tai ilmaisut tyhjiin kohtiin.
3. Luetaan täydennettyjä tekstejä ääneen joko kokonaan tai jae kerrallaan. Kiinnitetään huomiota erityisesti niihin kohtiin, joihin parit ovat antaneet erilaisia vaihtoehtoja. Ohjaaja ei saa kommentoida vääriä vaihtoehtoja.
4. Otetaan teksti esiin Raamatusta. Verrataan Raamatun alkuperäistä ja täydennettyä tekstiä toisiinsa.
5. Keskustellaan ohjaajan johdolla: - Mihin kohtaan oli vaikea löytää sanaa / ilmaisua? - Onko jokin kohta mielestäsi yllättävä? - Opitko tämän tehtävän kautta jotain uutta raamatunkohdasta?

b) Ryhmätehtävä

1. Ohjaaja lukee raamatunkohdan ääneen ja pitää tauon jokaisen aukon kohdalla. Mietitään yhdessä keskustellen oikea sana / ilmaisu. Erilaisten vaihtoehtojen välillä tehdään kompromissi. Ohjaaja ei saa tyrmätä väärää vaihtoehtoja. Ryhmän ehdottamat sanat kirjoitetaan tyhjiin kohtiin.
2. Kun koko raamatunkohta on käyty läpi, ohjaaja lukee ryhmän ehdotusten mukaan täytetyn raamatunkohdan ääneen.
3. Otetaan esiin Raamatut ja luetaan raamatunkohta.
4. Keskustellaan vaihtoehto a:n kohdan
- 5 kysymysten pohjalta.

Etuoiikeusaskeleet

Syrjintään, itsesyrjintään ja epätasa-arvoisiin mahdollisuuksiin perehdyttävä osallistava harjoite

Teema: Syrjintä, itsesyrjintä, normit, etuoikeudet

Kesto: N. 30 minuuttia

Tarvikkeet: Iso tila, roolikortit

Osallistujamäärä: 5- 25

Tavoite: Hlbtq-ihmisiin kohdistuvan syrjinnän parempi hahmottaminen

Harjoituksen kulku: Jaa oppilaille roolikortit, joiden sisältämiin henkilökuvauksiin heidän tulisi yrittää eläytyä. Roolihenkilönsä silmin osallistujien tulee miettiä, mitä he voivat tai eivät voi tehdä alla olevista asioista. Mikäli käytössäsi on iso tila, pyydä jokaista astumaan askeleen eteenpäin, mikäli he voivat asian tehdä. (Jos käytössäsi on pieni tila, voit vaihtoehtoisesti pyytää osallistujia nousemaan ylös tai nostamaan kätensä ylös, kun he voivat jotain tehdä.)

Jokaisen väittämän jälkeen voit kysyä muutamalta askeleen ottaneelta sekä muutamalta paikalleen jääneeltä, keitä he ovat ja miksi he ottivat tai olivat ottamatta askelta. Oppilailta voi kysyä, miltä heistä tuntuu kun he eivät etene tai kun he voivat edetä. Harjoituksen päätteeksi katsotaan, kuka roolihahmoista on edennyt pisimmälle ja kuka on edennyt vähiten. Voidaan myös kysyä, mitä oppilaat näkevät; millainen tilanne on. Tämän jälkeen keskustellaan siitä, miksi näin tapahtui. Voidaan myös keskustella siitä, onko kyse rakenteellisesta vai asenteellisesta syrjinnästä tai kenties itsesyrjinnästä. Oppilaiden kanssa on myös tärkeä keskustella niistä ennakkooajatuksista tai stereotypioista, mitä he liittivät jokaiseen roolihenkilöön.

Voiko roolihenkilö:

1. Ilmaista vapaasti omaa sukupuoltaan.
2. Käydä rauhassa julkisessa saunassa.
3. Perustaa perheen.

4. Puhua avoimesti ihmissuhteistaan.
5. Osoittaa hellyyttä kumppania kohtaan julkisesti.
6. Olla omana itsenään omassa uskonyhteisössään.
7. Osallistua perhetutun häihin oman kumppanin kanssa.
8. Saada helposti taitojen mukaista työtä, sieltä mistä vain haluaa.
9. Pyrkiä presidentiksi.
10. Adoptoida aikuisena lapsia.

Homo 27-vuotias Somalitaustainen Seurustelee Töissä nuoriso-ohjaajana Asuu veljen kanssa	Nainen 20-vuotias Toistaiseksi hetero Suomalainen Kauppakorkeakoulussa Asuu poikaystävänsä kanssa	Transgender 18-vuotias Hetero Kiinalainen Lukiossa Sinkku Asuu vanhempien kanssa
Mies, 50-vuotias Hetero Transvestiitti Naimisissa Töissä opettajana Asuu vaimon kanssa Kahden lapsen isä	Nainen 45-vuotias Biseksuaali Suomalainen Naimisissa miehen kanssa Töissä pap- pina	Transnainen 32-vuotias Lesbo Suomenruotsalainen Seurustelee Ammatiltaan tanssija Asuu yksin
Poika, 15-vuotias Liikuntavammainen Homo Suomalainen Lääkäriksi haluava Luokkakaveriinsa ihastunut Asuu van- hempien kanssa	Transmies 25-vuotias Hetero Sinkku, mutta "tapailee" Suomalainen Töissä palomiehenä Asuu yksin	Poika 17-vuotias Hetero Seurustelee Ammattikoulussa Asuu kämppiksen kanssa Töissä kaupankassalla
Tyttö 13-vuotias Bi tai lesbo Turkkilaistaustainen Yläasteella opiskeleva Jalkapallonpelaaja Asuu perheensä kanssa	Intersukupuolinen 16-vuotias Hetero Yläasteella Yleisurheilija Asuu vanhempiensa kanssa	Nainen 60-vuotias Biseksuaali Rekisteröidyssä parisuhteessa Kolmen lapsen mummo Töissä talouspäällikkönä

(Karvinen i.a)